

Tiesnešu specializācijas darba grupa

Tieslietu padomes stratēģijas 2021. - 2025. gadam 3. rīcības virzienā “Efektīva un kvalitatīva tiesu vara” minēto uzdevumu īstenošanai.

NOSLĒGUMA ZIŅOJUMS

Tiesnešu specializācijas pamatprincipi

Tieslietu padome 2024.gada 19.janvārī ar lēmumu Nr.3 izveidoja Tiesnešu specializācijas darba grupu (turpmāk – darba grupa), kurai tika noteikti divi uzdevumi:

- izvērtēt tiesnešu specializācijas pamatprincipus un to pilnveidošanas iespējas (*Tieslietu padomes 2016. gada 17. oktobra lēmums Nr. 66*), tostarp zemesgrāmatu lietu pārvaldības funkciju īstenošanu tiesās;
- aktualizēt citus ar tiesnešu specializācijas stiprināšanu saistītus jautājumus.

Tiesnešu specializācijas darba grupa tika izveidota šādā sastāvā:

- Ilze Celmiņa – Rīgas apgabaltiesas tiesnese;
- Baiba Ozoliņa – Rīgas pilsētas tiesas tiesnese;
- Inita Ilgaža – Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniece tiesu jautājumos.

Ņemot vērā nepieciešamību aptvert jautājumus visās specializāciju jomās, darba grupa pieaicināja arī Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas tiesnesi Signi Grīnbergu, Rīgas pilsētas tiesas tiesnesi Ingunu Helmani, kas specializējusies zemesgrāmatu lietu izskatīšanā, un Administratīvās rajona tiesas priekšsēdētāju Aigu Putniņu.

Pārskata periodā darba grupa ir organizējusi tikšanās ar citu institūciju un tiesu pārstāvjiem, veikusi aptaujas, kā arī saņēmusi statistikas datus no Tiesu administrācijas. Darba grupas Starpzīņojumu par paveikto Tieslietu padome izskatīja 2024.gada 24.maijā.

Darba grupa, ņemot vērā diskusiju par zemesgrāmatu specializācijas piederību tiesu varai, zemesgrāmatu specializācijas jautājumus apskata atsevišķā ziņojumā “Par zemesgrāmatu lietu specializāciju tiesās”, nolūkā paplašināti skaidrot zemesgrāmatu reformas rezultātus un situāciju 2024. gadā, kā arī turpmāko risinājumu pamatojumu.

Ziņojuma satura rādītājs

Ievads	3
1. Starptautisko dokumentu apkopojums par specializāciju tiesās	4
2. Faktiskās situācijas raksturojums un terminoloģija	6
2.1. Lietu sadales plāni	8
2.2. Par specializāciju administratīvajās lietās	10
2.3. Par specializāciju civillietās	12
2.4. Par specializāciju krimināllietās	15
2.5. Citas specializācijas.....	16
2.5.1. Administratīvo pārkāpumu lietas	16
2.5.2. SPIBK (Saistību piespiedu izpildīšana brīdinājumu kārtībā)	18
2.5.3. Izmeklēšanas tiesneša darbība	20
2.6. Par Ekonomisko lietu tiesu.....	21
3. Citi aktuāli jautājumi specializācijas kontekstā	25
3.1. Par tiesneša palīga institūta pilnveidi un tiesas jurista institūta nepieciešamību	25
3.2. Par konkrētu jautājumu izskatīšanu vienpersoniski apgabaltiesās	25
3.3. Par tiesnešu atlases kārtību un pārspecializāciju	27
4. Darba grupas secinājumi un priekšlikumi.....	27
5. Pielikumi	33
5.1. Tiesu statistika.....	33
5.2. Aptauju viedokļu analīze.....	36
5.3. Darba grupas tikšanās ar Ģenerālprokuratūru, Tiesībsargu un Ekonomisko lietu tiesu	38
5.4. Ekonomisko lietu tiesas kompetences eventuālā attīstība (TM materiāls, 10.2024.).....	40

Ievads

Tiesu sistēma ir vienota un nodrošina personas tiesības uz tiesas aizsardzību pret tās dzīvības, veselības, personiskās brīvības, goda, cieņas un mantas apdraudējumiem. Likuma “Par tiesu varu” (turpmāk - LPTV) 5.-7.panti noteic trīs galvenās izskatāmo lietu grupas jeb nozares, ar kuru starpniecību tiek nodrošinātas Satversmes 92.pantā garantētās personas tiesības uz tiesu – civillietas, krimināllietas un administratīvās lietas.

LPTV 3.nodaļa nosauc visām tiesu nozarēm vienotus lietu izskatīšanas pamatprincipus. Tostarp LPTV 28.¹ pantā nosakot tiesas priekšsēdētājam pienākumu pirms katra kalendāra gada sākuma apstiprināt lietu sadales plānu. Lietu sadales plāns atspoguļo lietu pārvaldību katrā tiesā, tai skaitā tiesnešu specializāciju.

Termins “tiesnešu specializācija” LPTV nav definēts, tomēr tiesu darba organizācijā tas parasti attiecas uz tiesnešu specializāciju tiesību nozarēs – krimināllietās, civillietās un administratīvajās lietās. Vispārējās jurisdikcijas tiesās apelācijas instances līmenī šo specializāciju sadalījumu nostiprina civillietu un krimināllietu kolēģiju izveidošanā. Minētajam sadalījumam ir pakārtota tiesnešu specializēšanās noteikta veida lietu skatīšanā jau šīs specializācijas ietvaros.

No LPTV 89.¹¹ panta sestās daļas izriet Tieslietu padomes kompetence apstiprināt tiesnešu specializācijas pamatprincipus. Tieslietu padomes lēmums par specializācijas pamatprincipu noteikšanu kalpo kā kopīgs ietvars tiesu priekšsēdētājiem tiesas profesionālo resursu pārvaldībā un tiesu darba kvalitātes nodrošināšanā, vienlaikus ļaujot lietu sadalē ņemt vērā situāciju katrā tiesā. Tā tiek nodrošināta Latvijas tiesu sistēmas vienota darbība un attīstība.

Ar Tieslietu padomes 2016. gada 17. oktobra lēmumu Nr. 66 ir apstiprināti “Tiesnešu specializācijas pamatprincipi un slodzes rādītāju noteikšanas kārtība” (turpmāk – Tiesnešu specializācijas pamatprincipi). Ievērojot lēmumā noteikto kārtību un izmantojot TIS funkcionalitāti, notiek lietu sadale un tiesnešu specializācija tiesās. Šajā ziņojumā darba grupa, izvērtējot faktisko situāciju lietu sadalē, aktualizē nepieciešamību ievērot noteiktus kritērijus un pamatprincipus, nosakot tiesnešu specializāciju.

Darba grupas ziņojuma mērķis ir radīt vienotus principus tiesnešu specializācijas noteikšanai, kas ir elastīgi, saprotami, un izmantojami tiesas resursu pārvaldīšanā un tiesas darba efektivitātes celšanā. Šā ziņojuma nolūks nav regulēt Tiesu informatīvās sistēmas lietu sadales algoritmu, tiesu statistikas uzskaites kategorijas vai lietu svēršanas projektā izmantotās uzskaites kategorijas. Turklāt, ņemot vērā, ka Tiesu administrācija vēl turpina darbu ar lietu svēršanas projekta rezultātu adaptēšanu Tiesu informatīvajā sistēmā, darba grupa nevērtē datus, kas saistīti ar tiesu un tiesnešu slodzes rādītājiem.

Papildus ziņojumā ir iekļauta informācija par vairākiem tiesu un tiesnešu darba efektivizēšanas jautājumiem, kas aktualizējās ziņojuma sagatavošanas laikā.

1. Starptautisko dokumentu apkopojums par specializāciju tiesās

1. Tieslietu reformu veikšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs veicina starptautisko organizāciju izstrādāti salīdzinošie pētījumi un rekomendācijas, kas ļauj izdarīt izsvērtus lēmumus par mūsdienu tendencēm atbilstošākajiem risinājumiem. Vairāki no starptautiskajos dokumentos norādītajiem pasākumiem Latvijā jau ir sekmīgi īstenoti kā administratīvo tiesu un administratīvā procesa pārsūdzības mehānisma izveidošana, speciālās piekritības noteikšana (bērnu nolaupīšanas lietas) un arī specializētās tiesas izveidošana (Ekonomisko lietu tiesa). Latvijā notikusi arī kvazikasācijas mehānisma ieviešana vienkāršotās procedūras civillietās apelācijas instancē, laulības šķiršanas vienošanās lietu un mantojuma lietu nodošana notāriem. Latvijā bāriņtiesas veic aizgādņu un aizbildņu iecelšanu un kontroli pār viņu darbu.

CEPEJ Labās prakses rokasgrāmata

2. Tiesnešu specializācija var veicināt tiesvedības kvalitāti un ātrumu, taču tā būtu jāapvieno ar personāla rotācijas vai maiņas, lietu sadales pasākumiem specializētajās tiesās vai specializētajās nodaļās. (20.-21.p, secinājumu f) apakšpunkts).
3. Tiesu bezstrīdus darba samazināšana kā līdzeklis tiesu noslodzes samazināšanai ir jāsamēro ar izmaksām, kas var rasties personām, kas vēlas bezstrīdus kārtībā atrisināt strīdus, kā arī lietu nodošana kvalificētām un ar uzticamības garantijām apveltītām amatpersonām, kas būtu līdzvērtīgas tiesnesim (157.p.).
4. Tiesneša noslodzes samazināšanu citās valstīs risina, vienlaikus saglabājot lēmumu izsniegšanu tiesā vai ar tiesu saistītā institūcijā. Vairākās valstīs pastāv mirtiesnešu (*giudice di pace*) amati (Francija, Itālija, Portugāle), kas veic tiesneša amatam pietuvinātas funkcijas.¹ (28.-29.p).
5. Lai palīdzētu tiesnešiem pildīt savus pienākumus vai atvieglotu viņu darba slodzi, vairākas tiesu sistēmas arvien biežāk izmanto tiesu profesionāļus, kas nodarbināti tiesu personāla sastāvā pēc Francijas (*référéndaire*) un Vācijas/Austrijas (*Rechtspfleger*) parauga. Šie profesionāļi piedalās konkrētu lietu sagatavošanā iztiesāšanai un atsevišķu lēmumu pieņemšanā, dažās dalībvalstīs tiem piešķirtas neatkarības garantijas (48.-55.p., secinājumu h) un k) apakšpunkti).
6. Ieviešot apelācijas un kasācijas tiesvedības pieejamības samazināšanu kā tiesiskās aizsardzības līdzekļu filtrēšanas mehānismu, jāatceras, ka šie juridiskie ceļi ir galvenie instrumenti, lai labotu vairāku tiesību uz taisnīgu tiesu aspektu pārkāpumus un nodrošinātu kvalitatīvāka lēmuma pieņemšanu. Uzlabojumu ieviešanas mērķis ir panākt pareizo līdzsvaru starp šo mehānismu ieviešanu no vienas puses un saprātīga procesa laika principa aizsardzību no otras puses (secinājumu daļas r) apakšpunkts).

---

¹ Mirtiesneši atslēgo tiesu sistēmu, jo izskata nebūtiskus strīdus. Mirtiesneši pārsvarā darbojas lokālā līmenī, pašvaldību ietvaros (līdzīgi mediatoram). Mirtiesneši Portugālē skata lietas līdz 15000 EUR, Grieķijā līdz 20 000 EUR; Itālijā mirtiesneši skata prasības līdz aptuveni EUR 5000 strīdiem par precēm un no EUR 15 000 uz aptuveni EUR 20 000 strīdiem par ceļu satiksmes negadījumos nodarītajiem zaudējumiem. Ar 2016. gada 28. aprīļa Likumu valdībai tika deleģēts plaši reformēt neprofesionālu tiesnešu statusu, paredzot paaugstināt mirtiesnešu kompetences sliekšni (strīdiem par EUR 30 000) par materiālo īpašumu, un EUR 50 000 par strīdiem par ceļu satiksmes negadījumos nodarītajiem zaudējumiem), kā arī ārpustiesas procedūru piešķiršanu kopīpašuma lietās, ārpustiesas mantojuma lietās u.c.

Eiropas tiesnešu konsultatīvās padomes viedoklis (2012) Nr.15 par tiesnešu specializāciju²

7. Pastāvīga jaunu tiesību aktu pieņemšana starptautiskā, Eiropas vai vietējā līmenī, kā arī mainīgā judikatūra un doktrīna padara tiesību zinātņi arvien plašāku un sarežģītāku. Tiesnešu specializācija var nodrošināt to, ka viņiem ir nepieciešamās zināšanas un pieredze savā jurisdikcijas jomā. Specializācija var palīdzēt tiesnešiem, atkārtoti izskatot līdzīgas lietas, iegūt labāku izpratni par reālo situāciju saistībā ar viņiem iesniegtajām lietām gan tehniskā, gan sociālā vai ekonomiskā līmenī, un tādējādi noteikt šai realitātei piemērotākus risinājumus. Tiesneši, kas specializējas noteiktā nozarē, savos nolēmumos un procesa vadīšanā sniedz zināšanas par zinātņi, kas nav tiesību zinātne, un var veicināt daudznozaru pieeju apspriežamajām problēmām (8.-9., 12.p).
8. Tiesnešiem, kuri specializējas, pieņem lēmumus vienos un tajos pašos jautājumos (līdzīgās situācijās), līdz ar to varētu būt tendence pārņemt iepriekšējos lēmumus, kas var kavēt judikatūras attīstību atbilstoši sabiedrības vajadzībām. Risks rodas arī tad, ja lēmumus konkrētā jomā vienmēr pieņem viena un tā pati specializēto tiesnešu grupa (15.p).
9. Tiesneši, kuri specializējas konkrētā tiesību nozarē, mēdz attīstīt terminoloģiju un jēdzienus, kas ir raksturīgi tikai šaurā specializācijā un bieži netiek izmantoti citās nozarēs. Tas var novest pie tiesību un procesu fragmentācijas, atraujot specializētos tiesnešus no aktualitāšu apzināšanas citās tiesību jomās un izolējot tos no vispārējiem principiem un pamattiesībām. Šāda fragmentācija var apdraudēt tiesiskās noteiktības principu (16.p)
10. Specializācija ir iespējama tikai tad, ja tiesas sasniedz pietiekamu lielumu. Mazākām tiesām var būt neiespējami izveidot specializētas palātas/kolēģijas vai atbilstošu skaitu šādu palātu/kolēģiju. Pārmērīga individuālā tiesnešu specializācija kavētu tiesneša ikdienas darbā nepieciešamās prasmes, kas izriet no daudzpusības apsvēruma (17.p).
11. Tiesnešiem vajadzētu būt spējīgiem izlemt lietas visās jomās. Viņu vispārējās zināšanas par tiesību aktiem un to pamatprincipiem, veselais saprāts un zināšanas par dzīves realitāti dod viņiem spēju piemērot tiesību aktus visās jomās, tostarp, specializētās jomās, vajadzības gadījumā izmantojot ekspertu palīdzību. Nedrīkst novērtēt par zemu tiesnesi, kas spēj skatīt dažādu kategoriju lietas (26.p).
12. Ierastā prakse paredz, ka tiesneši, kas tiek norīkoti darbam dažādās specializētās nozarēs, savas karjeras laikā vairākas reizes, maina specializāciju. Tas viņiem sniedz plašu pieredzi dažādās tiesību jomās, tādējādi ļaujot pielāgoties jauniem uzdevumiem un apmierināt lietas dalībnieku vajadzības. Tāpēc jau no karjeras sākuma ir ļoti svarīgi, lai tiesnešiem būtu vispārēja apmācība, lai viņi iegūtu nepieciešamo elastību un daudzpusību, tas ļautu tikt galā ar vispārējās tiesas vajadzībām, kurai ir jārisina ļoti dažādas lietas, tostarp tās, kuru izskatīšanai nepieciešama noteikta specializācijas pakāpe (27.p).
13. Speciālo palātu vai tiesu izveidei ir jābūt stingri reglamentētai. Šādām struktūrām nevajadzētu mazināt vispārējā tiesneša pilnvaras, un tām visos gadījumos ir jānodrošina vienādas garantijas un kvalitāte (30.p).
14. Specializētiem tiesnešiem un tiesām vienmēr jāpaliek vienotas tiesu iestādes daļai (secinājumu iv) apakšpunkts).
15. Specializācija nedrīkst mazināt tiesvedības kvalitāti ne "vispārējās" tiesās, ne specializētajās tiesās (secinājumu vii) apakšpunkts).

² Opinion (2012) No. 15 Of the Consultative Council of European Judges on the Specialisation of Judges adopted at the 13th plenary meeting of the CCJE (Paris, 5-6 November 2012)

Pieejams: <https://rm.coe.int/ccje-opinion-2012-no-15-on-the-specialisation-of-judges/16809f0078>

16. Tā vietā, lai speciālisti-nejuristi atrastos specializētās tiesnešu kolēģijās, ir vēlams, lai ekspertus ieceļ tiesa vai puses un viņu atzinumus var apstrīdēt (secinājumu ix) apakšpunkts).³
17. Tiesnešiem speciālistiem, tāpat kā “vispārējiem” tiesnešiem, ir jāatbilst neatkarības un objektivitātes prasībām saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.pantu (secinājumu v) apakšpunkts).

Tieslietu sistēmas novērtējums – Eiropas Padomes Komisijas Tiesu efektivitātei novērtējuma ziņojums par Latvijas tiesu sistēmu (2018)⁴

18. Kopumā tiesnešu specializācija ir atbalstāma. Taču, norīkojot tiesnešus attiecīgai specializācijai, jā rūpējas par tiesnešu neatkarības saglabāšanu. Tā kā šobrīd nepastāv rotējoša vai mainīga kārtība, būtu jāveic pasākumi, lai novērstu to, ka tiesneša pastāvīgs darbs specializētā tiesā negatīvi ietekmē viņa objektivitāti. Bieži specializācija notiek ļoti sensitīvās tiesību jomās, kurās specializējas ne vien tiesneši, bet arī advokāti. Tas var radīt familiaritāti, tiesas zālē sastopoties vieniem un tiem pašiem cilvēkiem.

2. Faktiskās situācijas raksturojums un terminoloģija

19. Darba grupa faktiskās situācijas izvērtēšanai veica statistikas datu analīzi, kā arī veica tiesnešu un tiesu priekšsēdētāju aptaujas (skat. Pielikumu Nr.5.2.) Ziņojuma sagatavošanas laikā darba grupa konstatēja nekoncekvenci terminu lietošanā, līdz ar to šīs nodaļas sākumā ietverts apkopojums un skaidrojums par ziņojumā ietvertajiem terminiem.
20. Tieslietu padomes apstiprinātie Tiesnešu specializācijas pamatprincipi skaidri nenošķir jēdziena “specializācija” lietojumu un robežas, jo saskaņā ar dokumenta 1.1. un 1.2. punktu⁵ tiesneši var specializēties gan trīs plašās nozarēs (civillietas; krimināllietas; administratīvās lietas), gan arī mazākā sadalījumā: noteikti lietu veidi (piemēram, mantojuma tiesības, darba tiesības. Uzskatāms, ka 2016. gada Tieslietu padomes dokumenta 1.1. punkts ir nepilnīgi formulēts, norādot, ka “tiesneši var specializēties civillietu, krimināllietu, administratīvo pārkāpumu lietu, kā arī noteiktas tiesību nozares un lietu veidu izskatīšanā”. Tiesās pamatā tiek izdalītas trīs tiesību nozaru specializācijas, taču to ietvarā lietas var tikt iedalītas sīkāk pa tiesību institūtiem vai lietu veidiem⁶.
21. Tiesu sistēmas iekšējās organizācijas ietvarā līdz šim tiek piemērotas šādas specializācijas izpratnes:

³ Atsevišķās valstīs specializētās tiesās kā piesēdētājus pieaicina ekspertus un speciālistus attiecīgajās nozarēs

⁴ Pilns teksts pieejams šeit: <https://www.ta.gov.lv/lv/latvijas-tieslietu-sistemas-novertejums>. Par specializāciju skat. pilnā ziņojuma 28.-36.lapas

⁵ 1.1. Lai nodrošinātu (prasības) pieteikumu, sūdzību, lietu un materiālu (turpmāk – lietas) efektīvu izskatīšanu, rajonu (pilsētu) tiesu un apgabaltiesu tiesneši var specializēties civillietu, krimināllietu, administratīvo pārkāpumu lietu, kā arī noteiktas tiesību nozares un lietu veidu izskatīšanā. Rajonu (pilsētu) tiesu zemesgrāmatu nodaļu tiesneši nespecializējas. 1.2. Tiesneša specializāciju noteiktas tiesību nozares un lietu veidu izskatīšanā nosaka šī dokumenta pielikumā uzskaitīto specializāciju ietvaros. Specializācijas, kuru ietvaros var specializēties administratīvo tiesu tiesneši, nosaka Administratīvās rajona tiesas un Administratīvās apgabaltiesas priekšsēdētājs.

⁶ Latvijas Nacionālās enciklopēdijas šķirklis “Tiesības”: “[..] Tiesību normu kopums, kas regulē līdzīgas tiesiskās attiecības, kas saistītas patstāvīgā grupā, veido tiesību institūtu (piemēram, vēlēšanu institūts, Valsts prezidenta institūts, lēmuma apstrīdēšanas institūts, vecāku varas institūts); tiesību institūti, kas attiecas uz līdzīgu tiesisko attiecību regulējumu, veido tiesību (apakšnozares) nozares.” Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/26219-ties%C4%ABbas>

- Tiesnešu specializācija *vispārējā nozīmē*: tiesneši specializējas trīs nozaru specializācijās (civillietu, krimināllietu, administratīvo lietu izskatīšana).
- Tiesnešu specializācija *šaurākā nozīmē*: sīkāka specializācija tiesību nozares ietvaros jeb specializācija noteiktos lietu veidos (apakšspecializācija). Būtu ieteicams veikt grozījumus Tieslietu padomes apstiprinātajos Tiesnešu specializācijas pamatprincipos, lai sekmētu konsekventu jēdziena “tiesneša specializācija” izpratni un piemērošanu.
- Tomēr nebūtu pareizi turpināt dēvēt par lietu specializācijām tās lietu kategorijas/citus sadalījumus (piemēram, pēc likuma panta), kas TIS un citviet tiek izdalīti, lai īstenotu tiesu statistikas uzskaiti, tajā skaitā lietu izskatīšanas termiņu uzskaiti, plānošanu un analīzi.
- Jēdziens “lietu kategorijas” netiek izmantots Tieslietu padomes apstiprinātajos Tiesnešu specializācijas pamatprincipos, taču tiek izmantots ar Tieslietu padomes 2022. gada 1. jūlija lēmumu Nr. 39 pieņemtajā dokumentā “Vadlīnijas lietu izskatīšanas termiņu pārvaldībai”, kā arī Ministru kabineta 2016. gada 20. septembra noteikumos Nr. 618 “Tiesu informatīvās sistēmas noteikumi” un ar Tieslietu padomes 2022. gada 25. februāra lēmumu Nr. 16 apstiprinātajā “Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas reglamentā”

Dokuments	Esošais formulējums	komentāri
“Tiesnešu specializācijas pamatprincipi un slodzes rādītāju noteikšanas kārtība” (17.10.2016. Nr. 52)	1.1.punkts. (..) tiesneši var specializēties civillietu, krimināllietu, administratīvo pārkāpumu lietu, kā arī noteiktas tiesību nozares un lietu veidu izskatīšanā. Rajonu (pilsētu) tiesu zemesgrāmatu nodaļu tiesneši nespecializējas.	Administratīvo pārkāpumu lietas minētas līdzās civillietām un krimināllietām kā viena no specializācijas nozarēm. Neskatoties uz to, ka punktā uzskaitītas tādas tiesību nozares kā krimināltiesības (krimināllietas), administratīvās tiesības (administratīvās lietas) un civiltiesības (civillietas), punkts norāda, ka papildus var specializēties tiesību nozarēs. Līdz ar to nav skaidrs, kas šī punkta izpratnē tiek saprasts ar “tiesību nozare”, jo lietu veidi ir pakārtoti tiesību nozarēm.
“Vadlīnijas lietu izskatīšanas termiņu pārvaldībai” (01.07.2022. Nr. 39)	5.punkts “Tiesas darbības rādītāji tiek sagatavoti, un standarts tiek noteikts administratīvajās lietās, civillietās, krimināllietās un administratīvo pārkāpumu lietās. Turpmāko iedalījumu veido atbilstoši: (..) d) lietas kategorijai .	Šeit tiek veikts dalījums trīs specializācijas nozarēs un papildus administratīvo pārkāpumu lietās. Lietu turpmāko iedalījumu veido atbilstoši lietu kategorijām.
“Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas reglaments” (25.02.2022. Nr.16)	4. ¹ Ja Kolēģijas loceklis tiek pārcelts cita līmeņa tiesā vai maina specializāciju, viņa pilnvaras saglabājas līdz jauna Kolēģijas locekļa ievēlēšanai. Tiesas priekšsēdētāja atsauksme par tiesneša darbu Tiesneša specializācija (t.i. kādu kategoriju lietas tiesnesis skata vai ir skatījis laikā starp novērtēšanām).	

22. Ziņojumā terminoloģijas lietošanas vienvērtības nolūkā ir lietoti šādi apzīmējumi:
  - Specializācija tiesību nozarē - civillietu nozare, krimināllietu nozare, administratīvo lietu nozare.
  - Apakšspecializācija – specializācija noteiktā lietu veidā tiesību nozares ietvarā (piemēram, pēc prasības priekšmeta civillietās, aizsargājamā objekta krimināllietās vai valsts pārvaldes darbības jomas administratīvajās lietās).
  - Lietu kategorijas – detalizēts saņemto un izskatāmo lietu iedalījums tiesību nozares ietvaros tiesu statistiskas un citu tiesas darba rādītāju analīzes vajadzībām (piemēram, krimināllietām – pēc konkrēta Krimināllikuma panta, civillietās – civillietu kategorijas; administratīvajām lietām – pēc atbildētājas iestādes u.c.).
23. Parasti ārpus tiesnešu specializācijas tvēruma tiek atsevišķi izdalītas lietas par saistību izpildi brīdinājumu kārtībā (tās skata tiesneši, kas specializējušies zemesgrāmatu jautājumos), kā arī izmeklēšanas tiesneša darbība, sprieduma izpildes jautājumi un administratīvo pārkāpumu lietas (turpmāk arī – AP lietas).
24. Tiesneša specializācija parasti tiesās notiek, ņemot vērā tiesas darba organizācijas apsvērumus, kā arī tiesneša darba pieredzi un specifiskās zināšanas.
25. Kā uzsvērts jau Tieslietu padomes Darba grupas Tiesu efektivitātes stiprināšanai 2023. gada 7. jūlija ziņojumā “Par zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rajona (pilsētas) tiesās reformas izvērtējumu”, Tieslietu padomes 2016. gada dokuments, kurā paredzēts, ka “rajonu (pilsētu) tiesu zemesgrāmatu nodaļu tiesneši nespecializējas,” nav salāgots ar 2018. gadā notikušo zemesgrāmatu tiesnešu reformu.
26. Latvijā vienlaikus pastāv vairāku līmeņu tiesnešu/tiesu specializācija:
  - Tiesas specializācija saskaņā ar likumu – specializēta tiesa (administratīvās tiesas, Ekonomisko lietu tiesa) vai noteiktu neliela skaita lietu koncentrēšana konkrētā tiesā papildus tiesas vispārējai kompetencei (piemēram, ar valsts noslēpuma objektu saistītu civillietu un krimināllietu koncentrēšana Rīgas pilsētas tiesā vai lietu par bērnu prettiesiskas pārvietošanu pāri valsts robežām koncentrēšana Rīgas pilsētas tiesā, u.c.)
  - Tiesnešu specializācija saskaņā ar tiesu priekšsēdētāja rīkojumu – tiesneši izskata noteiktu tiesību nozaru lietas vai atsevišķos gadījumos šo tiesību nozaru ietvaros sīkāk specializējas noteiktos lietu veidos.
27. Likumā noteiktā speciālā piekritība atsevišķām tiesām ir noteikta ar mērķi nodrošināt kvalitatīvu un vienvērtīgu tiesu praksi, tomēr vienlaikus tas ir ietekmējis attiecīgo tiesu noslodzi.

2.1. Lietu sadales plāni

28. Tiesnešu specializāciju tiesību nozarēs un to ietvaros konkrētos lietu veidos katrā tiesā nosaka tiesas priekšsēdētājs, izdodot rīkojumu, ar kuru apstiprina lietu sadales plānus. Priekšsēdētāju rīkojumiem nav noteikta vienota forma un rīkojumos nav norādīti apsvērumi un pamatojums konkrētās sadales noteikšanai. Vienlaikus norādāms, ka vairāku civillietu un krimināllietu veidu izskatīšanā piekritība ir noteikta ar likumu, kas var būt kritērijs tiesnešu specializācijas noteikšanai attiecīgajā lietu veidā.
29. Darba grupas veiktajā rajona (pilsētas) un apgabaltiesu tiesu priekšsēdētāju aptaujā (03.-04.2024.) jautājumā par kritērijiem tiesnešu specializācijas noteikšanai un specializācijas proporcijas noteikšanai tiesu priekšsēdētāju atbildēs dominēja četri galvenie kritēriji:
  - ienākošo lietu skaits attiecīgajā nozarē (nekonkretizējot, kādam jābūt ienākošo lietu skaitam, lai izšķirtos par specializācijas izdalīšanu);
  - tiesnešu vēlmē/ interese;

- tradīcijas jeb tiesā vēsturiski ierastais sadalījums;
  - organizatoriski jautājumi (tiesas ģeogrāfiskās atrašanās vietas/ ātri skatāmo lietu balansēšana).
30. Tiesu priekšsēdētāju atbildēs par kritērijiem specializācijas noteikšanai lietu sadales plānos nav minēta mācību nodrošināšana, nolēmumu kvalitāte, tiesu prakses vienveidība. Neskatoties uz minēto, tomēr varētu pieņemt, ka nosauktie kritēriji pēc noklusējuma tiek sagaidīti kā specializācijas pozitīvie rezultāti.
31. Pirmās instances tiesās viens no tiesu reģionālās reformas mērķiem, apvienojot mazākās tiesas, bija ļaut tiesnešiem specializēties. Šobrīd mērķis ir izpildīts daļā par specializāciju tiesību nozarēs.
32. Šobrīd katra tiesas priekšsēdētāja ziņā ir izsvērt, vai tiesas ietvaros ir nepieciešams konkrēto lietu veidu izdalīt kā specializāciju tiesību nozares specializācijas ietvaros (tādējādi lietu sadali koncentrējot starp noteiktu tiesnešu skaitu), vai arī neizcelt šo lietu veidu kā apakšspecializāciju (visi attiecīgās tiesību nozares ietvaros specializētie tiesneši proporcionāli izskata minētās lietas).
33. Tiesu izstrādātajos ikgadējos lietu sadales plānos iekļautā informācija par specializācijām sniedz šādus galvenos konstatējumus:
- Visu līmeņu vispārējās jurisdikcijas tiesās ir noteikta specializācija tiesību nozarēs – krimināllietās un civillietās.
  - Specializācija pirmās un otrās tiesu instances līmenī vispārējās jurisdikcijas tiesās nesakrīt. Administratīvajās tiesās specializācija pirmās un otrās tiesu instances līmenī daļēji sakrīt.
  - Vispārējās jurisdikcijas tiesās, izņemot ELT, ārpus civillietu un krimināllietu nozarēm ir izdalīti šādi specializācijas veidi: izmeklēšanas tiesnešu jautājumi un administratīvo pārkāpumu lietas. Savukārt zemesgrāmatu lietas (ar papildu kategoriju lietu nodošanu šiem tiesnešiem)⁷, netiek izdalīti kā viena no specializācijām civillietās, bet kā atsevišķa specializācija.
  - Lietu sadales plānos 2024. gadam noteiktās tiesnešu specializācijas kategorijas daļēji sakrīt ar Tieslietu padomes 2016. gada lēmumā norādīto specializāciju sarakstu.
34. Krimināllietās rajona (pilsētas) tiesās un apgabaltiesās nav izdalītas apakšspecializācijas noteiktos lietu veidos. Augstākās tiesas Krimināllietu departamentā ir viena apakšspecializācija – lietas par personas izdošanu ārvalstij.
35. Civillietās lietu sadales plānos visizplatītākās ir šādas specializācijas lietu veidos jeb apakšspecializācijas: maksātne spējas lietas; prasības, kas izriet no ģimenes tiesībām (arī adopcijas lietas, bērnu pārvietošana pāri robežai); prasības, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, sūdzības par tiesu izpildītāju rīcību.
36. Kopumā konstatējams, ka priekšsēdētāju ieskatā apakšspecializācijas jautājumi tiesību nozares ietvaros ir aktuāli tikai civiltiesībās un administratīvajās lietās.
37. Specializācijas noteikšanā, kas ietekmē arī tiesnešu noslodzi, liela nozīme ir tiesas priekšsēdētāja prasmei analizēt ienākošās un izskatītās lietas atsevišķās tiesību nozarēs, salīdzinot tiesnešu noslodzi un tiesas resursus attiecīgā gada ietvarā. Specializācijas sadalījums tiesību nozarēs ir veiksmīgi atrisināts līdz ar tiesu teritoriālo reformu, taču ne visās vispārējās jurisdikcijas tiesās tiesu priekšsēdētājiem ir izdevies noteikt samērīgu proporciju starp tiesnešiem, kas tiesā skata krimināllietas un civillietas.

---

⁷ Tiesnešu, kas specializējušies zemesgrāmatu jautājumos, pārziņā ir arī saistību bezstrīdus piespiedu izpildes lietas, saistību izpilde brīdinājumu kārtībā un izsoles aktu apstiprināšana.

2.2. Par specializāciju administratīvajās lietās

38. 2004.gada 1.februārī, stājoties spēkā Administratīvā procesa likumam, likumdevējs bija izšķīries par atsevišķas specializētās tiesas izveidošanu administratīvo lietu izskatīšanai pirmajā un apelācijas instancē. Atskatoties uz tiesas 20 gadu darbību, šobrīd nav šaubu, ka administratīvās tiesas izveidošana sevi ir attaisnojusi.⁸
39. Materiālās administratīvās tiesības aptver visdažādākās dzīves jomas (nodokļi, būvniecība, pilsoniskās, sociālās un vides tiesības, valsts civildienests u.c.), un tās regulē ne tikai nacionālie, bet arī Eiropas Savienības un citi starptautisko tiesību normatīvie akti. Plašais jautājumu loks ir bijis par pamatu, lai administratīvajās lietās, kur tas objektīvi ir iespējams, tiktu izdalīti atsevišķu lietu veidi, kuros tiesneši specializējas.
40. Kā izriet no tiesas priekšsēdētāju aptaujas, šīs kategorijas ir vēsturiski veidojušās un attīstījušās pakāpeniski. Atsevišķu kategoriju izveidei par pamatu ir bijuši divi galvenie apsvērumi: 1) nozares, tās regulējuma un vērtējamo apstākļu specifika; 2) attiecīgo lietu skaits, kas nevar būt pārāk liels, jo pretējā gadījumā nav iespējams nodrošināt visu tiesnešu vienmērīgu noslodzi un lietu izskatīšanu.
41. Specializācijas tiek izmantotas par pamatu ne tikai tiesas un tiesnešu ikdienas darba organizēšanai, bet arī stratēģisko jautājumu plānošanai (piemēram, termiņu plānošana, tiesu prakses apkopojumi, tiesnešu un tiesas darbinieku apmācības, e-lietas attīstība). Atbilstoši aptaujas rezultātiem administratīvie tiesneši pozitīvi novērtē specializācijas iespēju.
42. Šobrīd spēkā esošo Tiesnešu specializācijas pamatprincipu 1.2.punkts atstāj administratīvās tiesas priekšsēdētāju ziņā jautājumu par specializāciju noteikšanu.
43. Starp Administratīvo rajonu tiesu un Administratīvo apgabaltiesu ir vērojamas zināmas atšķirības specializācijās. Tam par pamatu ir ne tikai atšķirības tiesu kompetencēs (ir lietas, kurās rajona tiesas spriedums nav pārsūdzams vai ir pārsūdzams uzreiz Senātā; atsevišķas lietu kategorijas apgabaltiesa izskata kā pirmās instances tiesa), bet arī tādi apstākļi kā vēsturiskās tradīcijas, tiesnešu skaits un nolēmumu pārsūdzības tendences.
44. Administratīvajā rajona tiesā tiesnešu skaita dēļ pilnvērtīga specializācija ir iespējama vien Rīgas tiesu namā, vienlaikus neizslēdzot atsevišķu lietu kategoriju, kuras ir iespējams izskatīt attālināti, nodošanu tiesu namiem (šobrīd tā tas ir attiecībā uz ieslodzīto prasījumiem). Atbilstoši lietu sadales plānam⁹ katram Rīgas tiesu nama tiesnesim ir 4–5 specializācijas. Lietas, kurās nav noteikta specializācija, skata visi tiesneši. Tiesnešiem ir iespēja izvēlēties specializācijas atbilstoši savām interesēm vai iepriekšējai darba pieredzei, vienlaikus tiesas priekšsēdētājs raugās, lai tiesnešu skaits noteiktajās specializācijās būtu pietiekams.
45. Ņemot vērā lietu sarežģītību, darbietilpību un potenciāli iespējamus pagaidu aizsardzības lūgumus, atsevišķas lietu kategorijas tiesas ietvaros ir novērtētas ar augstāku slodzes koeficientu (publiskie iepirkumi, medicīnas jautājumi, būvniecība, muiža, bāriņtiesas). Rajona tiesas priekšsēdētājs papildus raugās, lai katram tiesnesim būtu vismaz viena šāda sarežģīto lietu kategorija. Papildus atzīmējams, ka patvērumu lietās, ņemot vērā to specifiku, tiesā ir arī specializētais palīgs, kurš sniedz atbalstu tiesnešiem, veicot zinātniski pētniecisko darbu patvēruma lietu jautājumos.

⁸ Strupiņš A. Administratīvās tiesas uz divdesmitgades sliekšņa. Lībiņa-Egnere I. Divdesmit tiesiskuma gadi "Latvijas tautas vārdā": administratīvo tiesu devums. Jurista Vārds, 19.12.2023., Nr. 51/52 (1317/1318).

⁹ Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesas/saraksts/administrativa-rajona-tiesa-rigas-tiesu-nams-3388/LietuSadale>

46. Arī Administratīvajā apgabaltiesā attiecībā uz specializāciju noteikšanu ir līdzīga kārtība. Atbilstoši lietu sadales plānam¹⁰ tiesnesim ir 3–4 specializācijas. Tiesnešiem ir iespēja izvēlēties specializācijas, vienlaikus tiesas priekšsēdētājs raugās, lai tiesnešu skaits noteiktajās specializācijās būtu pietiekams. Proporcija tiek noteikta pēc esošajiem vai prognozējamajiem datiem par lietu skaitu, bet ne mazāk kā trīs tiesneši vienā specializācijā. Gadījumā, ja tiesneši interesi neizrāda, tad, ņemot vērā jau esošo specializāciju sadalījumu, tiek noteikti kolēģi, kuriem ir salīdzinoši mazāk specializāciju vai viņi ir specializējušies kategorijās, kurās ir mazāks lietu skaits/apjoms. Lai izskatītu lietu, pārējiem tiesas sastāva kolēģiem var nebūt attiecīgā specializācija.
47. Gan Administratīvajā rajona tiesā, gan Administratīvajā apgabaltiesā katru gadu, pieņemot sadales plānu, ar kolēģiem sapulcē tiek apspriests, vai esošo tiesnešu skaits attiecīgajās specializācijās ir pietiekams, un nepieciešamības gadījumā veiktas izmaiņas. Tiesnešu skaita pietiekamības novērtēšanā tiek ņemti vērā esošie un prognozējamie dati par lietu skaitu. Specializāciju maiņā, kad tas iespējams, tiek ievērots pakāpeniskuma princips. Vienlaikus atzīmējams, ka, pārzinot administratīvā procesa pamatprincipus, šo lietu izskatīšanas specifiku var apgūt arī darba procesā. Abi tiesu priekšsēdētāji ir vienisprātis, ka periodiska specializāciju maiņa ir nepieciešama, lai dažādotu tiesnešu darbu, uzturētu un pilnveidotu tiesnešu prasmes, kā arī regulētu tiesas darba rezultativitātes rādītājus.
48. Tieslietu padomes apstiprinātajos Tiesnešu specializācijas pamatprincipos ietvertais regulējums attiecībā uz administratīvo tiesu¹¹ būtu saglabājams arī turpmāk, jo administratīvā tiesa ir specializētā tiesa, tā nav liela un spēj elastīgi reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem. Lietu skaitu tiesā tiešā veidā ietekmē sociālie un ekonomiskie procesi valstī.

Administratīvās lietas	
lietas, kas saistītas ar publiskajiem iepirkumiem	ART
lietas par bāriņtiesu lēmumu un faktiskās rīcības pārsūdzēšanu	ART
lietas, kas saistītas ar patvēruma jautājumiem	ART
lietas, kas saistītas ar muitas tiesībām	ART
lietas, kas saistītas ar palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā	ART
lietas, kas saistītas ar Valsts darba inspekcijas lēmumu un faktiskās rīcības pārsūdzēšanu	ART
lietas, kas saistītas ar medicīnas tiesību jautājumiem	ART, AAT
lietas, kas saistītas ar Eiropas struktūrfondu sadali	ART, AAT
lietas, kas saistītas ar būvniecību, teritorijas plānojumu un vides tiesībām	ART, AAT
lietas, kas saistītas ar patērētāju tiesību aizsardzību	ART, AAT
lietas, kas saistītas ar personu pilsonības un migrācijas jautājumiem	ART, AAT
lietas, kas saistītas ar sociālās palīdzības, sociālās apdrošināšanas un nodarbinātības jautājumiem	ART, AAT
lietas, kas saistītas ar valsts civildienesta jautājumiem	ART, AAT
lietas par Uzņēmumu reģistra lēmumu un faktiskās rīcības pārsūdzēšanu	ART, AAT
lietas, kas saistītas ar ieslodzīto personu prasījumiem par uzturēšanās apstākļiem ieslodzījuma vietā un piemērotajiem disciplinārsodiem	ART, AAT

¹⁰ Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesas/saraksts/administrativa-apgabaltiesa-3507/LietuSadale>

¹¹ 1.2.punkts. Specializācijas, kuru ietvaros var specializēties administratīvo tiesu tiesneši, nosaka Administratīvās rajona tiesas un Administratīvās apgabaltiesas priekšsēdētājs.

konkurences tiesību lietas	AAT
Sabiedrisko pakalpojumu regulatora izdotie administratīvie akti	AAT
lietas, kurās pārsūdzēts lēmums par speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam atteikumu, anulēšanu vai kategorijas pazemināšanu	AAT
Latvijas Bankas izdotie administratīvie akti	AAT

2.3. Par specializāciju civillietās

49. Specializācijas civillietās ir atkarīgas no katras tiesas priekšsēdētāja lietu sadales organizācijas. Ir vairākas lietu kategorijas, kuru piekritība jau ir noteikta likumā.

49.1. Civilprocesa likumā ir noteikta speciālā piekritība Rīgas pilsētas tiesai (arī Rīgas apgabaltiesai kā pārsūdzības instancei) vairākām civillietu kategorijām. Rīgas pilsētas tiesa izskata lietas, kuru materiālos ir iekļauts valsts noslēpuma objekts, un lietas par patenttiesību, augu šķirņu, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju, dizainparaugu, preču zīmju, sertifikācijas zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību, lietas par autortiesību un blakustiesību, datubāzu veidotāju tiesību (*sui generis*) aizsardzību un lietas par komercnoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu.¹² Rīgas pilsētas tiesa izskata lietas par bērna prettiesisku pārvietošanu pāri robežai uz Latviju vai aizturēšanu Latvijā, ja bērna dzīvesvieta ir citā valstī.¹³

49.2. Ekonomisko lietu tiesai ir noteikta speciālā piekritība šādās lietās: prasības, kas izriet no pārapirošināšanas līgumiem; prasības, kas izriet no ieguldījumu pakalpojumu vai ieguldījumu blakuspakalpojumu līgumiem; Eiropas Savienības dalībvalstu ieguldītāju prasības pret Latvijas valsti par ieguldījumu aizsardzību; prasības, kas izriet no koncernu tiesiskajām attiecībām; prasības, kas izriet no kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) savstarpējām tiesiskajām attiecībām; prasības, kas izriet no finanšu nodrošinājuma līgumiem; prasības, kas izriet no kapitālsabiedrību darījumiem ar saistītajām personām Komerclikuma un Finanšu instrumentu tirgus likuma izpratnē; prasības, kas izriet no uzņēmumu pārejas un sabiedrības reorganizācijas, izņemot darbinieku prasījumus; prasības, kas izriet no līgumsaistībām starp būvniecības procesa dalībniekiem, tai skaitā ar apakšuzņēmējiem, attiecībā uz tādas otrās un trešās grupas būves būvniecību, kuras realizācijai nepieciešama būvatļauja, izņemot atsevišķas viena dzīvokļa vai divu dzīvokļu dzīvojamās mājas un ar to funkcionāli saistīto būvju būvniecību; prasības par konkurences tiesību pārkāpumiem; prasības par kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumiem; pieteikumi par kredītiestāžu likvidāciju un maksātnespēju.¹⁴

50. Lietu sadales plāni liecina, ka visbiežāk tiesnešu apakšspecializācija noteiktos lietu veidos civiltiesību nozares ietvaros ir noteikta Rīgas pilsētas tiesā. Atsevišķi lietu veidi daļēji izriet no Civilprocesa likumā noteiktās speciālās piekritības Rīgas pilsētas tiesai. Kā lietu veidus, kuros tiek veikta specializācija, citas tiesas ir noteikušas adopcijas lietas, maksātnespējas lietas un lietas, kas izriet no jūras prasībām.

¹² CPL 24.p.pirmā daļa

¹³ CPL 644.¹⁴ panta pirmā daļa

¹⁴ CPL 24.panta pirmā *prim* daļa

51. Tiesu priekšsēdētāju noteiktā specializācija saskaņā ar lietu sadales plāniem:

Civillietas	
adopcijas lietas	RPT, RRT
maksātnespējas lietas	ZRT, VRT, RPT, LRT
jūras prasības	KRT, RPT
prasības, kas izriet no ģimenes tiesībām	RPT
par komercnoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu	RPT
par patenttiesību, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju, dizainparaugu, preču zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību	RPT, RAT
lietas par bērnu pārvietošanu pāri robežai	RPT
prasības, kas izriet no darba tiesībām	RPT
prasības, kas izriet no saistību tiesībām	RPT
sūdzības par zvērināta tiesu izpildītāja rīcību	RPT

52. Civillietu nozarē pirmajā instancē 2021.gadā saņemtas 27 678 lietas (ar zemesgrāmatu procesu - 103 914), 2022.gadā – 29 031 (115 637), bet 2023.gadā – 28 494 (112 497) lietas. Apelācijas instances tiesās attiecīgi saņemtas 2021.gadā – 3392 lietas, 2022.gadā – 3401 lieta un 2023.gadā – 3084 lietas. Turpmāk ziņojumā lietu procenti ir norādīti pret ienākošo lietu skaitu bez zemesgrāmatu specializācijas tiesnešiem nodotajiem jautājumiem.
53. Statistiskajā analizē (skat. pielikumā no Tiesu administrācijas saņemtos datus) atsevišķi tika izdalīti pieteikumi dažādos procesuālos jautājumos visos civillietu veidos (nav ietverti zemesgrāmatu specializācijai nodotie procesuālie jautājumi), kas rajona tiesās 2021.gadā veidoja apmēram 8%, 2022.gadā – 12% un 2023.gadā 10%, bet apelācijā 7-8% pret ienākošajām lietām.
54. Statistikas dati par ienākošajām civillietām lietu apakšnozarēs (bez zemesgrāmatu lietām) parāda, ka strīdi, kas izriet no saistību tiesībām, laikā no 2021.gada- 2023.gadam no visām ienākošajām lietām gan pirmās instances tiesās, gan apelācijas instancē bija 38-40%. Apskatot atsevišķi Rīgas pilsētas tiesas datus, tie ir 65-66%.
55. Otra lielākā ienākošo civillietu grupa ir lietas strīdos, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, un šajā laika periodā no ienākošo lietu kopskaita pirmās instances tiesās veido 10-11%, bet apelācijas instancē 13%. Rīgas pilsētas tiesā tie ir 9% no lietu kopskaita.
56. Trešo lielāko lietu grupu veido divi lietu veidi. Maksātnespējas lietas pirmās instances tiesās apskatāmajā periodā veidoja 4-5% no lietu kopskaita, bet apelācijā – 1%. Rīgas pilsētas tiesā 5-7% no lietu kopskaita. Pārējās prasības tiesvedības lietas pirmās instances līmenī bija 4-5%, apelācijā – 22-26% no kopskaita. Rīgas pilsētas tiesā 5-7%.
57. Lietas, kas izriet no īres un dzīvokļu tiesībām, un darba strīdi veido 2% katra grupa no lietām pirmās instances tiesās un 3-5% apelācijas instancē. Rīgas pilsētas tiesā – 2% no lietām.
58. Vismazāk lietu abu līmeņa tiesās ienāk autortiesību un blakustiesību strīdos 1-4 lietas gadā, strīdos par rūpnieciskā īpašuma tiesībām 29-18 lietas gadā, mantojuma tiesībās 54-83 lietas gadā, personisko aizskārumu strīdos 47-60 lietas gadā.
59. No tiesu priekšsēdētāju noteiktās specializācijas secināms, ka specializācija tiek noteikta gan tādās civillietās, kuru skaits ir robežās līdz 7% (maksātnespējas lietas), gan lietās, kur ienākošo lietu skaits ir ļoti mazs. Piemēram, autortiesību un blakustiesību lietās tā var būt pat viena lieta gadā.

60. Kā liecina tiesnešu atbildes uz aptaujas jautājumiem brīvā formā, tad neliels skaits tiesnešu būtu ar mieru strādāt ar noteikta veida specializācijas lietām. Kā lielākās bažas ir norādītas pārāk šaura specializācija un tas, ka padziļinātai specializācijas apguvei būs nepieciešams laiks, kas kavēs pieņemt kvalitatīvus lēmumus. Tajā pašā laikā liela daļa tiesnešu atzīst, ka tieši retāk ienākošajās lietās būtu nepieciešama specializācija. Tiesneši ir norādījuši uz lielo darba apjomu lietās, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, kā iemeslu nepieņemt specializēties šajās lietās.
61. Ģimenes strīdu lietu izskatīšana tika daļēji reformēta, nosakot tiesības slēgt vienošanos pie notāra par laulības šķiršanu¹⁵, ja starp pusēm nav strīda, kā arī uzlabojot regulējumu bērna izcelšanās noteikšanai paternitātes pieņēmuma gadījumos, ja nav strīda¹⁶. Tāpat tika uzlabots process par jaunu pagaidu lēmumu pieņemšanu, ja nav mainījušies apstākļi¹⁷.
62. Norādāms, ka administratīvā procesa un civilprocesa regulējums pieļauj vienlaicīgu tiesvedību vispārējās jurisdikcijas un administratīvajās tiesās par jautājumiem, kas skar bērna tiesības un intereses. Piemēram, vispārējās jurisdikcijas tiesā celta prasība par bērna dzīvesvietu un atsevišķas aizgādības noteikšanu vai aizgādības tiesību atņemšanu, bet paralēli notiek administratīvais process, kurā tiek izskatīta viena no vecākiem sūdzība par bāriņtiesas lēmumu pārtraukt aizgādību, vai par kādu bērna aprūpes jautājumu. Abos procesos tiek vērtēti līdzīgi apstākļi un pierādījumi par tiem pašiem vecākiem un bērnu (vai bērniem).
63. Lietās par ģimenes strīdu izskatīšanu civilprocesā ir noteikti vairāki pagaidu lēmumu veidi (CPL 238.panta pirmā daļa un 244.¹⁰ panta pirmā daļa), kas paredzēti pušu tiesisko attiecību noregulējumam līdz stāsies spēkā tiesas nolēmums. Izņemot uzturlīdzekļu noteikšanu, pārējos lēmumos tiesai nepieciešams saņemt no bāriņtiesas apjomīgu informāciju un bāriņtiesas viedokli (CPL 244.¹⁰ panta ceturtā daļa), bet lietas izskatīšana pēc būtības nav iespējama bez bāriņtiesas atzinuma. Šajās lietās bieži tiek izskatīti arī pieteikumi par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Papildus nosauktajām procesuālajām darbībām bāriņtiesai ir pienākums strādāt ar ģimeni, lai uzlabotu vecāku attiecības ar bērnu un nepieļautu bērna iesaistīšanu lojalitātes konfliktā.
64. Darba grupas ieskatā šajās lietās ir nepieciešams pirmstiesas strīdu izskatīšanas regulējums. Tiesnešu pieredze liecina, ka pēc prasības iesniegšanas tiesā konflikts eskalējas. Saasinās gan sociālu, gan psiholoģisku jautājumu risināšana ģimenē, jo ģimenes locekļiem ir nepieciešama sociālo darbinieku, psihologu un bērnu tiesību speciālista iesaiste, pirms tiesa var juridiski atrisināt strīdu.
65. Dokumentu pārsūtīšana no tiesas bāriņtiesai, kā arī daudzkārtēja sarakste ar bāriņtiesu vai vairākām bāriņtiesām, ja vecākiem ir dažādas dzīvesvietas, bērnam nav draudzīga un neveicina bērna interešu nodrošināšanu ilgtermiņā. Turklāt, ņemot vērā, ka situācija ģimenes attiecībās ir mainīga, bāriņtiesas atzinums kā koleģiāls lēmums būtu aizstājams ar tā bāriņtiesas speciālista, kurš veic ģimenes izpēti, pamatotu viedokli tiesas sēdē, kas atbilstu aktuālajiem apstākļiem. Šāds risinājums izslēgtu nepieciešamību pieprasīt atkārtotu bāriņtiesas atzinumu, mainoties situācijai.
66. Darba grupas tikšanās reizē ar Tiesībsarga biroja pārstāvi tika izteikta nepieciešamība veidot specializēto ģimenes tiesu vai noteikt tiesnešu specializāciju šo lietu izskatīšanā. Starptautiskā pieredze, it īpaši Skandināvijas valstu risinājumi, parāda, ka efektīvāk strādā to valstu risinājumi, kurās jautājums par bērnu tiesību aizsardzību tiek risināts pēc būtības un galvenais uzsvars tiek likts uz bērnu kā subjekta, nevis objekta interesēm un vajadzībām.
67. Piemēram, Dānijā ir izveidota Ģimenes lietu aģentūra¹⁸, kas ir pirmstiesas institūcija ģimenes lietās ar tiesībām pieņemt lēmumus par pagaidu noregulējumu bērna dzīvesvietai un saskarsmei

¹⁵ <https://likumi.lv/ta/id/221379-grozijumi-civillikuma>

¹⁶ <https://likumi.lv/ta/id/253623-grozijumi-civillikuma>

¹⁷ <https://m.likumi.lv/ta/id/327843-grozijumi-civilprocesa-likuma>

¹⁸ Skatīt: <https://familieretshuset.dk/>

ar kopā nedzīvojošo vecāku. Īpaša uzmanība tiek pievērsta ģimeņu strīdu risināšanai pirms tiesas, radot sieta mehānismu ģimeņu lietu kompetentajās iestādēs, lai ģimene saņemtu atbilstošu pakalpojumu, un domstarpības pēc iespējas varētu atrisināt bez tiesvedības procesa.

68. Vērtējot ienākošo lietu apjomu pēc statistikas un tiesnešu skaita, specializācija ģimenes strīdu izskatīšanā varētu būt iespējama ne tikai Rīgas pilsētas tiesā. Tādējādi būtu atbalstāms priekšlikums atkāpties no līdzšinēji praktizētā teritoriālā lietu piekritības modeļa ģimenes strīdu izskatīšanā. Būtu ieteicams faktiski izveidot atsevišķus tiesu namu reģionos, kuros jānodrošina tiesas psihologa pieejamība tiesnešiem ikdienas darbā, lai sniegtu atbalstu bērna viedokļa noskaidrošanā un psihologu atzinumu interpretācijā, un citos ar lietu izskatīšanas psiholoģiskajiem aspektiem saistītajos jautājumos. Šādā tiesu namā izveidojama speciāla telpa bērna uzklausišanai psihologa klātbūtnē, nodrošināmi mediators pakalpojumi u.tml. Vienlaikus, lai nodrošinātu pilnvērtīgu pieejas tiesai principa ievērošanu, būtu atbalstāma arī tiesas izbraukuma sēžu nodrošināšana reģionos.
69. Lai tiesnešus motivētu piekrist specializācijai ģimenes strīdu izskatīšanā, jāsniedz papildu atbalsts mācību nodrošināšanā, ietverot arī starptautiskos seminārus un supervīzijas pakalpojumu individuāli vai grupās.

2.4. Par specializāciju krimināllietās

70. Vērtējot lietu sadales plānus, konstatējams, ka specializācija krimināllietās Latvijas tiesās ir viendabīga. Pirmās instances tiesās un apelācijas instances tiesās tiesneši izskata visu veidu krimināllietas. Senāta Krimināllietu departamentā divi senatori ir specializējušies lietās par personas izdošanu ārvalstij.
71. Krimināllietu vispusīga specializācija (bez apakšspecializācijas) dod iespēju tiesnešiem pastāvīgi uzlabot un uzturēt savas kompetences visos lietu veidos. Vienlaikus ir būtiski padziļināti analizēt jaunāko tiesu praksi konkrētos krimināllietu segmentos, ko varētu veicināt tiesneša (mentora) ieviešana tiesās, līdzīgi, kā tas izveidots prokuratūrā.
72. Saskaņā ar likumu atsevišķām tiesām ir noteikta izņēmuma piekritība vairākos lietu veidos. Rajona (pilsētas) tiesa izskata visas krimināllietas kā pirmās instances tiesa. Rīgas pilsētas tiesai kā pirmās instances tiesai ir piekritīgas krimināllietas, kuru materiālos iekļauti valsts noslēpumu saturoši objekti.
73. Ekonomisko lietu tiesai piekritīgas krimināllietas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar: 1) masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanas, glabāšanas, pārvietošanas, lietošanas un izplatīšanas finansēšanu, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 73.¹ panta otrās daļas; 2) terorisma finansēšanu, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 79.² panta otrās daļas; 3) noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (Krimināllikuma 195. pants); 4) neatļauta labuma pieņemšanu, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 198. panta otrās, trešās vai ceturtās daļas; 5) komerciālo uzpirkšanu, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 199. panta otrās daļas; 6) kukuļņemšanu, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 320. panta trešās vai ceturtās daļas; 7) kukuļa piesavināšanās, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 321. panta otrās, trešās vai ceturtās daļas; 8) starpniecību kukuļošanā, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 322. panta otrās daļas; 9) kukuļdošanu, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 323. panta otrās vai trešās daļas; 10) tirgošanās ar ietekmi, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 326.¹ panta otrās daļas; 11) prettiesiska labumu pieprasīšanu un pieņemšanu, ja atbildība par to izriet no Krimināllikuma 326.² panta otrās daļas; 12) prettiesiska labumu došanu, ja atbildība par to izriet

no Krimināllikuma 326.³ panta otrās daļas. Apelācijas kārtībā pārsūdzētu Ekonomisko lietu tiesas nolēmumu izskata Rīgas apgabaltiesa.¹⁹

74. Krimināllietu nozarē Latvijas tiesās pirmajā instancē 2021.gadā saņemtas 6202 lietas, 2022.gadā – 4455 lietas, 2023. gadā – 4556 lietas. Kopš reformas veikšanas prokuratūrā, tiesās kopš 2022.gada nonāk ievērojami mazāks krimināllietu skaits. Tomēr ienākošo lietu veidu/ kategoriju sadalījuma īpatsvars nav mainījies. Apelācijas instances tiesās attiecīgi saņemtas 2021. gadā - 1557 lietas, 2022.gadā – 1457 lietas, 2023.gadā – 1561 lieta.
75. 2021. – 2023.gadā vienlīdz lielu proporciju (ap 35- 36%) ienākošo krimināllietu veido noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu. Patstāvīgi otrais lielākais ienākošo krimināllietu skaits ir noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību (pēdējos trīs gados 13 – 17% no visām ienākošajām lietām). Trešo lielāko ienākošo lietu grupu veido divi lietu veidi - noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā un noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību (pēdējos trīs gados katrā no šiem lietu veidiem 10 – 12%). Noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību pēdējos trīs gados statistiski veido aptuveni 7% no ienākošajām lietām, savukārt noziedzīgi nodarījumi pret jurisdikciju – aptuveni 6%.
76. Ja statistiski salīdzina ELT darba apjomu pret visām rajona (pilsētas) tiesās ienākošajām krimināllietām, tad konstatējams, ka ELT ik gadu saņem vidēji 2% no visām tiesās ienākošajām krimināllietām. Konkrētāk, ja aplūko noteiktu ienākošo lietu kategorijas, tad secināms, ka krimināllietas par noziedzīgiem nodarījumiem tautsaimniecībā lielākoties izskatītas vispārējās jurisdikcijas tiesās (406 lietas), savukārt ELT nonākušas 76 lietas. 2023.gadā vispārējās jurisdikcijas tiesās saņemtas 486 lietas par noziedzīgiem nodarījumiem pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību, ELT nonākot 4 šīs kategorijas lietām. Krimināllietas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā 2023.gadā vispārējās jurisdikcijas lietās saņemtas 54 lietās, savukārt ELT nonākušas 9 šīs kategorijas lietas. Tādējādi kopā ELT 2023.gadā saņemtas 89 krimināllietas.

2.5. Citas specializācijas

77. Tiesās izskatāmo lietu klāsts ir daudzveidīgs, un darba grupa ir identificējusi vairākus lietu veidus, kuru piekritības jautājumi tikuši diskutēti tiesu sistēmā vairākkārt. Šajā nodaļā tiks apskatīti divu lietu veidi: Administratīvo pārkāpumu lietas (turpmāk arī – AP lietas) un Saistību piespiedu izpildīšana brīdinājumu kārtībā (SPIBK), apkopojot būtiskākos aspektus, kas skar šo lietu izskatīšanu no organizatoriskā viedokļa.

2.5.1. Administratīvo pārkāpumu lietas

78. Kā redzams no lietu sadales plāniem, administratīvo pārkāpumu lietu (turpmāk AP lietu) izskatīšana tiesās notiek, lietas iedalot gan tiesnešiem, kuri skata krimināllietas, gan tiesnešiem, kuri skata civillietas, arī izmeklēšanas tiesnešiem un ir tiesas, kurās ir tiesneši, kas skata tikai AP lietas.
- Rīgas pilsētas tiesā AP lietas skata tiesneši, kas skata CL, daži izmeklēšanas tiesneši un ir tiesneši, kas specializējušies tikai AP lietu izskatīšanā

¹⁹ Kriminālprocesa likuma 442.pants.

- Rīgas rajona tiesā AP lietas skata KL specializācijas tiesneši un divi tiesneši, kas izskatīs tikai AP lietas;
  - Kurzemes rajona tiesā AP lietas skata tiesneši, kas specializējušies KL, gan CL (1 tiesnesis) un izmeklēšanas tiesneši.
  - Latgales rajona tiesā AP lietas skata tiesneši, kas specializējušies gan KL, gan CL.
  - Vidzemes rajona tiesā AP lietas skata tiesneši, kas specializējušies KL.
  - Zemgales rajona tiesā AP lietas skata tiesneši, kas specializējušies KL, un izmeklēšanas tiesneši.
79. Ar 2012. gada 14. jūnija likumu „Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā”, kas stājās spēkā 2012. gada 1. jūlijā, Saeima mainīja AP lietu piekritību no administratīvajām tiesām uz vispārējās jurisdikcijas tiesām.
80. Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Ilma Čepāne 2011.gada 8.novembrī bija norādījusi: “Tas, ka administratīvo pārkāpumu lietas izskata administratīvās tiesas, nav pareizi, jo persona par prettiesisku rīcību tiek sodīta, līdz ar to soda piemērošanas process pēc būtības ir pielīdzināms kriminālprocesam, norāda likumprojekta autori. Tādējādi administratīvo pārkāpumu lietās privātpersonai jānodrošina līdzvērtīgas procesuālās garantijas kā kriminālprocesā”.²⁰
81. 2020. gada 1. jūlijā spēkā stājās Administratīvās atbildības likums, no sodu veidiem izslēdzot administratīvo arestu. Pārkāpumi, par kuriem persona saucama pie administratīvās atbildības, tika iekļauti likumos un pašvaldību saistošajos noteikumos.
82. Žurnālā “Jurista vārds” eksperti norādījuši, ka “atšķirībā no Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa jaunais regulējums noteic, ka tiesa (tiesnesis) kontrolē visu procesa ietvaros pieņemto nolēmumu tiesiskumu un pamatotību, nevis tikai augstākās amatpersonas pieņemtā lēmuma tiesiskumu un pamatotību.”²¹
83. “Administratīvo pārkāpumu lietās nepastāv kasācijas tiesvedība, tāpēc tiesu prakses vienotības nodrošināšana un judikatūras veidošana ir apelācijas instanču tiesu uzdevums. Nepastāvot īpašiem rīkiem judikatūras sistematizācijai, tas ir tiesu uzdevums nodrošināt vienotu tiesu praksi, kā arī vienveidīgu tiesību normu interpretāciju un piemērošanu. Apelācijas instances tiesas atziņas par piemērojamo likumu normu interpretāciju pielīdzināmas judikatūras atziņām.”²²
84. Vispārējās jurisdikcijas tiesnešu ieskatā diskusija par AP lietu piekritību joprojām ir aktuāla. Tas izskaidrojams ar šajā procesā izvērtējamiem jautājumiem, kam nereti ir administratīvs raksturs, un tiesas izmeklēšanas principu atšķirībām.
85. Kopš Administratīvās atbildības likuma pieņemšanas ir kvalitatīvi attīstījies vienota izpratne par AP lietu izskatīšanā piemērojamo principu līdzību ar kriminālprocesuālajiem principiem. Nosaucot AP lietas par “mazajām krimināllietām”²³, tiek ievērojami sašaurināta izpratne par šī veida lietu vispusīgo jomu klāstu, kas aptver publisko tiesību, tautsaimniecības nozaru pārkāpumus, kā arī privāto tiesību jomu (piemēram, atbildība par Darba likuma normu pārkāpumiem, nodarbinātība bez līguma u.c.). Vienlaikus ar jēdziena “mazā krimināllietā” izmantošanu tiek uzsvērts pierādīšanas standarts, kam jābūt tikpat augstam kā krimināllietās.
86. Ienākošo AP lietu skaits rajona (pilsētas) tiesās ir liels – kopumā veido nozīmīgu daļu no tiesnešu slodzes (2023.gadā rajona (pilsētas) tiesās saņemta 1901 AP lieta). Vienlaikus, šo lietu izskatīšana

²⁰ Saeimas ziņas. Administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanu plānots nodot vispārējās jurisdikcijas tiesām.08.11.2011.

²¹ Putra I. Administratīvā pārkāpuma process arī tiesās uz pārmaiņu sliekšņa. Jurista vārds, 17. 12. 2019 /NR. 50/51/52 (1108/1109/1110)

²² Vadlīnijas tiesas spriedumu rakstīšanai administratīvo pārkāpumu lietās pirmās un apelācijas instances tiesām. Tieslietu padomes 2024. gada 10. jūnija lēmums Nr. 29, 46.p.

²³ Formulējums “mazās krimināllietas” nāk no Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses un tas ir saistīts ar šo lietu sodošo raksturu.

tiek uzticēta tiesnešiem, kuri specializējušies gan CL, gan KL izskatīšanā, līdz ar to šo lietu izskatīšana lielākoties ir tikai kā papildu lietu veids pie pamatnozares specializācijas, kas neveicina domapmaiņu un tiesu prakses stabilitāti. To ietekmē arī fakts, ka AP lietās ir apgrūtināta lietu atlase pēc noteiktiem kritērijiem.

87. Tagadējā prakse, AP lietu izskatīšanu uzticot gan civillietu, gan krimināllietu specializāciju tiesnešiem, nesekmē vienotas tiesu prakses attīstību.
88. Kā norādījusi grāmata "Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi" (2020) līdzautore, tiesnese I.Putra, metodoloģiski visatbilstošāk, ja AP lietas izskata tiesneši ar specializāciju krimināllietās. Tas pamatojams ar šīs specializācijas tiesnešu padziļināto izpratni par KL un AP lietu izskatīšanā līdzīgajiem procesuālo garantiju aspektiem, līdzīgiem pamatprincipiem, augstu pierādīšanas standartu, kas būtiski atšķiras no administratīvā procesa un civilprocesa.
89. Tas, ka Latvijas tiesās AP lietu izskatīšanu uzticētu tikai krimināllietu specializācijas tiesnešiem, nodrošinātu ilgtermiņā stabilāku tiesu praksi un veicinātu kvalitatīvu un padziļinātu profesionālo un zinātnisko diskusiju par šo lietu specifiku.
90. AP lietu izskatīšanā kā iespējamus nākotnes attīstības virzienus darba grupa iezīmēja vairākus aspektus, kas vērsti uz tiesu sistēmai labākiem risinājumiem:
  - vienviedīgas tiesu prakses attīstīšana un metodoloģiska domapmaiņa tiesu sistēmā, stabilizējot judikatūru;
  - AP lietu izskatīšana ir nostiprināma kā atsevišķa specializācija tiesību nozarē līdzās tiesnešu specializācijai CL, KL un AL;
  - nostiprināma atziņa par AP lietu izskatīšanā vadošajiem principiem un augstu pierādīšanas standartu, kas ir pielīdzināms krimināllietu izskatīšanas standartam un būtiski atšķiras no administratīvā procesa un civilprocesa.
91. Viedokļu dažādība tiesnešu vidū par AP lietu izskatīšanu ilustrē tiesu sistēmā pastāvošu informācijas nepietiekamību par dažādu specializāciju tiesnešu noslodzi. Izpratnes veicināšanai nepieciešams organizēt starpdisciplinārus informatīvos seminārus, ekspertu diskusijas.
92. Ienākošo AP lietu skaits, slodzes izlīdzināšana sistēmā un vienotas prakses trūkums administratīvo pārkāpumu lietās pieprasa Tieslietu padomē aktualizēt jautājumu par AP lietu izskatīšanas tendencēm, starpdisciplināro sadarbību, t.sk., par piekritības atbilstību AP lietu kvalitatīvai izskatīšanai.

2.5.2. SPIBK (Saistību piespiedu izpildīšana brīdinājumu kārtībā)

93. Rajona (pilsētas) tiesas tiesneši, kuri ir specializējušies zemesgrāmatu lietu izskatīšanā, saņem arī lietas par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājumu kārtībā. Tiesnešiem salīdzinoši lielu daļu slodzes (ap 25%) veido SPIBK lietu izskatīšana.
94. Saskaņā ar TA sniegtajiem statistikas datiem, 2023.gadā rajona (pilsētas) tiesās ticis pieņemts 239 401 nostiprinājuma lūguma lēmums, SPIBK – 82 852 lietas. Izteikti mazāks lietu skaits bijis divās citās kategorijās: nekustamā īpašuma izsoles akta apstiprināšana un nekustamā īpašuma nostiprināšana uz piedzinēja vārda (1007 lēmumi) un saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana (144 lēmumi).
95. Laika periodā no 2019.gada ir izteikti palielinājusies saņemto bezstrīdus lietu skaits uz vienu tiesnesi (no 633 uz 1354). Salīdzinot izskatāmo lietu skaitu uz vienu tiesnesi 2023. secināms, ka

pastāv būtiska noslodzes atšķirība Rīgā un, piemēram, Vidzemē: aptuveni 4800 lēmumi pret 2800 lēmumiem uz tiesnesi gadā.

96. Jautājums par SPIBK lietu automatizēšanu kļuva aktuāls jau pirmajos gados pēc šāda piedziņas procesa ieviešanas 2003. gadā.²⁴ Diemžēl 20 gadu laikā joprojām tiesu apkalpojošās sistēmas nav spējušas nodrošināt šī procesa automatizāciju un valsts datu sistēmu sinhronizāciju, lai atbrīvotu tiesnešus no tiesu spriešanai neraksturīgo funkciju veikšanas.
97. Darba grupā konstatēts, ka zemesgrāmatu specializācijas tiesnešu ikdienas darbu ietekmē un būtiski palēnina daudzu gadu garumā nesakārtotā TIS sistēma. Tiesneši norāda, ka process joprojām nav automatizēts tādā pakāpē, kā tas tika solīts, pārņemot SPIBK lietas. Uzlabojumi ir ļoti minimāli. Sistēmā nedarbojas filtrs kļūdaino pieteikumu noraidīšanā un nenotiek pārbaude par mirušām personām.
98. Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, sniedzot Plēnumā ziņojumu par 2023. gada rezultātiem, norādīja: "Nozīmīgs procesuālais mehānisms, lai atsijātu strīdus, kuri nebūtu izskatāmi prasības tiesvedības kārtībā, ir saistību piespiedu izpildīšana brīdinājuma kārtībā. Šis Civilprocesa likumā paredzētais mehānisms, kā to apliecina ārvalstu pieredze, var būtiski samazināt to lietu skaitu, kas tiek izskatītas prasības tiesvedības kārtībā un kurās ir nepieciešama tiesneša pilnvērtīga iesaiste. Diemžēl Latvijā šis mehānisms praksē nav efektīvs. Kā liecina Tiesu administrācijas statistika, 2022.gadā 51832 pieteikumi par saistības piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā jeb 60% no visiem šāda veida pieteikumiem ir atstāti bez izskatīšanas. Iemesls tam ir tas, ka brīdinājumus nav izdevies piegādāt parādniekiem. Tādējādi likumā paredzētais mehānisms, kuram vajadzētu atslogot tiesas no lietām, kurās reāla strīda par maksājuma saistības pamatotību nav, praksē lielākoties nefunkcionē. Šāda situācija ir arī signāls uzņēmējiem, ka nav vērts mēģināt panākt saistību izpildi, izmantojot šo salīdzinoši vienkāršo un pieejamo mehānismu, bet gan jāceļ prasība tiesā."²⁵
99. Tiesu administrācijas 2024. gada 18. oktobra skaidrojumā par SPIBK lietu automatizēšanu²⁶ norādīts sekojošais:
- 99.1. Veidlapa e-lietas portālā tiek veidota atbilstoši Ministru kabineta 2009. gada 21. jūlija noteikumos Nr. 792 "Noteikumi par saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā izmantojamām veidlapām" norādītajiem datu laukiem. No Tieslietu ministrijas 2024. gada 14. oktobrī saņemta informācija, ka ir plānots veikt izmaiņas šajos noteikumos, līdz ar to arī e-lietas portāla veidlapā tiks veiktas attiecīgas izmaiņas, saskaņojot tās ar grozījumu spēkā stāšanās laiku.
- 99.2. 2025.gada 1.janvārī plānoti Civilprocesa likuma grozījumi (23-TA-2613). Grozījumi attiecas uz valsts nodevas aprēķināšanas kārtību un apmēru, kā arī paredz atteikšanos no ar lietas izskatīšanu saistītajiem izdevumiem²⁷. Ar grozījumiem tiek paredzēts uzlabot saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā procedūru. Kreditoriem tiks nodrošināta ātrāka, vienkāršāka un arī lētāka iespēja piedzīt parādus, par kuriem nav strīdu. Turpmāk brīdinājums tiks nosūtīts uz oficiālo elektronisko adresi, vai, ja tas nav iespējams, – ierakstītā pasta sūtījumā uz juridisko adresi (juridiskai personai) vai deklarēto dzīvesvietas adresi (fiziskai personai). Sūtījuma neizņemšana nebūs šķērslis piemērot brīdinājuma kārtību. Paredzams, ka izmaiņu rezultātā būtiski palielināsies saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā

²⁴ Civilprocesa likuma 50.¹ nodaļa "Saistību piespiedu izpildīšana brīdinājuma kārtībā" stājās spēkā 2003.gada 1.janvārī.

²⁵ Ziņojums par Augstākās tiesas darbu 2023.gadā. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens, 2024. gada marts, Nr.28, 21.lpp. Pieejams: <https://ej.uz/ATBiletens28>

²⁶ Tiesu administrācijas atbilde Darba grupai (18.10.2024.) pieejama TP sekretariātā.

²⁷ CPL grozījumu projekts pieejams <https://tapportal.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/7a09c0d7-0450-47cf-9239-353c9b54f671/preview>

lietu skaits un attiecīgi mazināsies prasības kārtībā izskatāmo lietu skaits, kur uz tiesas sēdēm neierodas lietas dalībnieki, jo, sekmīgi īstenojot saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, kreditoram nebūs jāceļ prasība tiesā vispārējā kārtībā. Citiem vārdiem sakot, minētās izmaiņas var radīt noslodzes pieaugumu zemesgrāmatu specializācijas tiesnešiem un samazināt civillietu specializācijas tiesnešu kopējo noslodzi.

- 99.3. Nepieciešamās izmaiņas informācijas sistēmās (tajā skaitā valsts nodevas automātiskās aprēķināšanā elieta.lv portālā esošajās veidlapās) ir aprakstītas atbilstoši paredzētajiem grozījumiem un pieteiktas izstrādei.
- 99.4. Gan no šobrīd īstenotajām SPIBK kontrolēm, gan tiesnešu sniegtajiem viedokļiem izriet, ka būtisks risināms jautājums ir personas datu saņemšana no Pilsonības un migrācijas pārvaldes. Tika identificēta vajadzība par integrāciju ar Pilsonības un migrācijas pārvaldi ar mērķi veikt personu statusa (dzīvs/miris) un dzīvesvietas pārbaudi pret PMLP datiem pirms pieteikuma iesniegšanas. Saistībā ar šo ir identificēta problēma saistībā ar Fizisko personu datu aizsardzības jautājumiem (nepamatota trešo personu (piedzinēju) piekļuve fizisko personu datiem pieteikuma aizpildīšanas stadijā un termiņš risinājuma rašanai ir noteikts līdz 2026.gada maijam.
- 99.5. Norit biznesa procesa izvērtējums ar mērķi identificēt iespējamus risinājumus un nepieciešamos finanšu resursus, lai minēto procesu varētu pilnībā vai daļēji automatizēt.
100. No Tiesu administrācijas atbildēm konstatējams, ka daļēji uzlabojumi varētu tikt ieviesti no 2025. gada, taču būtiskākie traucējumi, kas saistīti ar datu sinhronizēšanu ar Pilsonības un migrācijas pārvaldi, tiks novērsti 2026. gadā.

2.5.3. Izmeklēšanas tiesneša darbība

101. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 40. pantu izmeklēšanas tiesnesis ir tiesnesis, kuram rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētājs uz noteiktu laiku likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā uzdevis kontrolēt cilvēktiesību ievērošanu kriminālprocesos. Izmeklēšanā un kriminālvajāšanā izmeklēšanas tiesnesim ir pienākums likumā paredzētajos gadījumos lemt par piespiedu līdzekļa piemērošanu; lemt par aizdomās turētā un apsūdzētā pieteikumiem par to drošības līdzekļu grozīšanu vai atcelšanu, kuri piemēroti ar izmeklēšanas tiesneša lēmumu; likumā paredzētajos gadījumos izskatīt sūdzības par procesa virzītāja piemēroto drošības līdzekli; likumā paredzētajos gadījumos lemt par procesuālo darbību veikšanu; lemt par sūdzībām attiecībā uz tādu noslēpumu neattaisnotu pārkāpšanu kriminālprocesā, kurus aizsargā likums. Pirmās instances tiesā līdz lietas iztiesāšanas uzsākšanai izmeklēšanas tiesnesim ir pienākums lemt par apsūdzētā pieteikumu attiecībā uz drošības līdzekļu grozīšanu vai atcelšanu; prokurora ierosinājumu attiecībā uz drošības līdzekļa izraudzīšanu vai grozīšanu; kriminālprocesā iesaistītās personas, kurai ir tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem, iepazīstināšanu ar speciālo izmeklēšanas darbību materiāliem, kuri netiek pievienoti krimināllietai (pirmdokumentiem).²⁸
102. Apgabaltiesas priekšsēdētājs nosaka rajona (pilsētas) tiesas tās apgabaltiesas darbības teritorijā, kurās ir jāieceļ izmeklēšanas tiesnesis (uz 3 gadiem), kā arī tiesnešu izmeklēšanas darba grafiku reģionālās tiesas darbības teritorijā. Tiesnesis nevar izskatīt krimināllietas un vienlaikus pildīt izmeklēšanas tiesneša pienākumus.

²⁸ Kriminālprocesa likuma 41.pants. Izmeklēšanas tiesneša pienākumi un tiesības

103. Kopējais darba apjoms izmeklēšanas tiesneša funkciju veikšanai ir gana ietilpīgs, turklāt šī funkcija tiesai ir nodrošināma 24/7 režīmā, kas liedz ienākošo lietu/ situāciju prognozēšanu. Kā redzams no apkopotās informācijas, teju pusi no pavisam kopā valstī izmeklēšanas tiesnešiem pieteiktajiem jautājumiem pirmajā instancē izskata Rīgas pilsētas un Rīgas rajona tiesu izmeklēšanas tiesneši. Savukārt Rīgas apgabaltiesas tiesneši izskata 2/3 no pārsūdzētajiem izmeklēšanas tiesnešu lēmumiem.

Izmeklēšanas tiesnešu pieņemto lēmumu skaits:

	1.instances tiesas kopā	Rīgas tiesas	Apgabaltiesas kopā	Rīgas apgabaltiesa
2022.gads	25927	12965	1640	1243
2023.gads	25481	12099	1004	722

104. Rīgas pilsētas tiesā divi izmeklēšanas tiesneši pilda tikai izmeklēšanas tiesneša pienākumus, trīs izmeklēšanas tiesneši izskata arī sūdzības AP lietās un četri izmeklēšanas tiesneši izskata arī materiālus par psihiatriskās palīdzības sniegšanu bez pacienta piekrišanas. Rīgas rajona tiesā divi izmeklēšanas tiesneši izskata arī civillietas (izņemot maksātnespējas lietas, darba strīdus un sūdzības par zvērīnātu tiesu izpildītāju rīcību). Zemgales rajona tiesā četri izmeklēšanas tiesneši izskata arī AP lietas, bet pieci izskata arī civillietas. Aizkrauklē un Jelgavā izmeklēšanas tiesneši izskata materiālus par psihiatriskās palīdzības sniegšanu bez pacienta piekrišanas.
105. Tiesas priekšsēdētājs savas kompetences ietvaros nosaka izmeklēšanas tiesnešu skaitu un papildu specializāciju, izņemot krimināllietas.
106. Ņemot vērā Kriminālprocesa likumā noteikto, ka izmeklēšanas tiesneši kontrolē cilvēktiesību ievērošanu kriminālprocesos, izmeklēšanas tiesnešu institūts ir saglabājamas kā viena no tiesneša veicamajām funkcijām. Šādu jautājumu skatīšana no sistēmas viedokļa nevar tikt uzdots citām tiesā vai tiesu sistēmā nodarbinātajām personām, piemēram, tiesneša palīgam.

2.6. Par Ekonomisko lietu tiesu

107. Ekonomisko lietu tiesa (ELT) ir izveidota 2021. gadā, un tā ir viena no rajona (pilsētas) tiesām ar specializētu kompetenci.
108. Ja noziedzīgo nodarījumu kvalifikācija ir atbilstoša ELT kompetencei, tai piekritīgas ir arī krimināllietas, kas tiek nodotas tiesai vienošanās apstiprināšanai, paātrinātā procesa kārtībā, procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskajai personai, procesā par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu, kā arī procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, tādējādi būtiski palielinot ELT noslodzi ar kriminālprocesuāla rakstura jautājumiem, kam nav vērā ņemamas nozīmes tiesas pamatuzdevuma – stiprināt tiesisku uzņēmējdarbības vidi un investīciju aizsardzību – izpildē.
109. Ar ELT izveidi saistītajos likumprojektos un šo likumprojektu anotācijās specializētas tiesas izveides nepieciešamība pamatota ar mērķi pēc iespējas ātrāk un kvalitatīvāk iztiesāt krimināllietas, kas ietver ekonomiskos un finanšu noziegumus un korupcijas lietas, kā arī ātrāk un kvalitatīvāk izšķirt sarežģītus komercstrīdus. Ministru kabineta konceptuālajā ziņojumā “Par

Ekonomisko lietu tiesas izveidi” norādīts, ka noteiktu lietu kategoriju efektīvāku izskatīšanas procesu iespējams nodrošināt, koncentrējot lietas, zināšanas un resursus vienuviet. Tāpat uzsvērts, ka specializētas tiesas izveide veicinās investīciju un uzņēmējdarbības vides izaugsmi Latvijā. Eiropas Padomes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas ekspertu komiteja “Moneyval” vērtējusi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkaršanas sistēmu Latvijā un norādījusi uz būtiskiem trūkumiem tajā.

110. Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā, kā arī likumprojekta “Grozījumi Civilprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā norādīts, ka galvenie mērķi ELT izveidei ir kvalitatīva un ātra sarežģītu komercstrīdu, ekonomisko un finanšu noziegumu, kā arī korupcijas lietu izskatīšana. Tiesas izveides rezultāts ir ilgtspējīga sistēma ar attīstības potenciālu.
111. Virkne starptautisko organizāciju, piemēram, OECD ekonomikas pārskatā par Latviju²⁹, gan Eiropas Komisija ziņojumā par tiesiskumu Eiropas Savienībā (EU Justice Scoreboard), gan arī ES rezultātu apkopojumā par tiesiskuma jomu (Rule of Law Report) ir augsti novērtēti pasākumi Latvijas tiesu sistēmas efektivitātes paaugstināšanai, uzsverot tieši ELT darbības uzsākšanu un aicinot veikt nepieciešamos ieguldījumus tiesas kapacitātes attīstībā. Tāpat ELT darbību atzinīgi novērtē nevalstiskās organizācijas, piemēram, Ārvalstu investoru padomes Latvijā (FICIL) publicētajos dokumentos par investīciju aizsardzību un tiesiskumu³⁰ ELT izveide ir atzinīgi novērtēta, norādot uz nepieciešamību paplašināt tās kompetenci.
112. Lēmums veidot specializētu tiesu tika pamatots ar norādi, ka tiesas specializācija (tiesas kompetences koncentrēšana) ir piemērots risinājums, ja lietu kopskaits gadā ir salīdzinoši mazs, bet to izskatīšana ir saistīta ar specifiskiem tiesību jautājumiem. Ziņojumā prognozēts, ka ELT noslodze gadā varētu būt aptuveni 350 lietas (200 civilprocesa kārtībā izskatāmas lietas un 150 krimināllietas).
113. Vairums tiesā saņemto lietu ir krimināllietas, taču, pretendējot uz amatu ELT, jaunie tiesneša kandidāti rēķinājās ar dominējošu civillietu specializāciju. Pārsvārā ELT tiesneša amatā strādā tiesneši, kuru prioritārā ekspertīze ir komercstrīdu izskatīšana. Lietu sadales rīks daļa 50% abu kategoriju lietas. Pieredzes trūkums krimināllietu izskatīšanā un atbilstošu cilvēkresursu trūkums rada grūtības kvalitatīvā krimināllietu izskatīšanā, it īpaši ņemot vērā krimināllietu īpatsvaru kopējo lietu skaitā.
114. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija bieži veido kopību ar to noziedzīgo nodarījumu, kurā legalizētie līdzekļi vai manta ir iegūti (predikatīvo noziedzīgo nodarījumu). Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija parasti ir smagākais vai viens no smagākajiem noziegumiem, kas apsūdzētajām personām konkrētajā kriminālprocesā inkriminēts. Tādējādi secināms, ka Krimināllikuma 195. pants paplašina Ekonomisko lietu tiesas kompetenci līdz visiem Krimināllikuma pantiem, kuros ietvertie noziedzīgie nodarījumi var būt predikatīvi noziedzīgi nodarījumi. ELT ir piekritīgas arī krimināllietas, kur tikai vienai no apsūdzētām personām ir legalizācijas pants, un tā dēļ vienas pazīmes nonāk ELT. Ņemot vērā KL regulējumu, ELT noslodze neatbilst plānotajai (ir ievērojami lielāka).

²⁹ OECD Economic Survey Latvia 2024. Pieejams: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dfeae75b-en.pdf?expires=1728374470&id=id&accname=guest&checksum=854F1E4989D1F5DFC8F8F6BC84EB9E>

³⁰ FICIL izstrādātie dokumenti pieejami biedrības mājaslapā: https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2024/09/FICIL-POSITION-PAPER-ON-INVESTMENT-PROTECTION_LV.pdf; https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2022/09/FICIL_PP_Court-Efficiency-Fair-Competition-and-Investment-Protection_LV_2022.pdf; https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2023/11/FICIL_PP_-Tiesiskums_LV_2023.pdf

115. ELT tiesneši skata ļoti plašu lietu katalogu, piemēram, konkurences tiesības un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas. Trīs gados tiesa ir pierādījusi savu eksistenci, tomēr daļa tiesnešu, cenšoties demonstrēt labus rezultātus un pēc iespējas ātrāk izskatīt saņemtās lietas, to dara uz personīgā laika rēķina, kas atsaucas uz tiesneša labbūtību.
116. Augstākminētie apsvērumi liek secināt, ka izveidotās ELT faktiskais darba modelis un režīms modelis rada risku, ka cieš tiesas klients. Šādu risku pastāvēšana uzsvēta arī Eiropas tiesnešu konsultatīvās padomes viedoklī (2012) Nr.15 par tiesnešu specializāciju.³¹
117. Ja tuvākajos pāris gados netiks veikti atbilstoši ieguldījumi ELT kapacitātē – palielināts tiesnešu skaits un nodrošinātas tiesas darbam atbilstošas telpas – tad ELT darba efektivitātes uzturēšanai būtu nepieciešams daļu no ELT piekritīgajām krimināllietām atgriezt vispārējās jurisdikcijas tiesām vai ELT kā tiesu namu pievienot RPT vai RRT, saglabājot speciālo piekritību un šādā veidā panākot administratīvo resursu konsolidāciju (viena kanceleja), labāku tiesnešu resursu pārvaldību, lietu izskatīšanas kapacitāti un tiesnešu integrāciju ar citu tiesu tiesnešiem. Šādu opciju (ELT pievienošanu vispārējo tiesu lokam) diskusijā ar darba grupu provizoriski atbalstīja arī ELT priekšsēdētājs.
118. ELT kompetences attīstība ir skatāma kontekstā ar vispārējās jurisdikcijas tiesu darba attīstību, jo, paplašinot ELT kompetenci, faktiski tiek pārņemtas noteiktas kompetences no vispārējas jurisdikcijas tiesām, tādējādi nodrošinot līdzsvarotu sistēmas attīstību un slodžu balansēšanu.
119. Lai nodrošinātu tiesas attīstību un izmantotu ELT tiesnešu potenciālu komercietību jomā, ELT specializācija būtu paplašināma, atslogojot vispārējas jurisdikcijas tiesas no specifisku komercietību un finanšu jautājumu risināšanas. Tiesas kompetenci ir iespējams paplašināt, ja tiek palielināts ELT tiesnešu amata vietu skaits. Tiesas kapacitāti esošo finanšu resursu ietvaros ir iespējams attīstīt, nododot papildus kompetencēm nepieciešamo tiesnešu amata vietu skaitu no esošo tiesneša amata vakanču rezerves.
120. ELT kompetences paplašināšana nav skatāma atrauti no jautājuma par tiesas darbam atbilstošas infrastruktūras izveidi. Tiesu administrācija ir apzinājusi vairākus risinājumu variantus, lai nodrošinātu nepieciešamo infrastruktūru ELT darbības attīstībai. Savukārt Tieslietu ministrija ir izstrādājusi kompetenču katalogu “Par kompetences attīstības virzieniem” (skat. pielikumā).
121. Vērtējot jautājumu par ELT kompetences paplašināšanu, jāņem vērā arī šobrīd ELT kompetencē esošo lietu kategoriju radītā noslodze turpmākajos gados. Šobrīd sabiedrībā netiek novēroti tādi procesi uzņēmējdarbības vai investīciju piesaistes jomā, no kā būtu izdarāms secinājums, ka tuvākajos gadījumos būtu novērojams straujš ELT kompetencē nodoto civillietu kategoriju pieaugums. Vienlaikus ELT šobrīd saņem ievērojamu skaitu procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, kas līdztekus civillietām un citām krimināllietām sastāda 49,9% no visu saņemto lietu kopskaita. Tādējādi krimināllietu skaits ievērojami pārsniedz sākotnējo prognozēto izskatāmo lietu apjomu ELT. Vērtējot civillietu un krimināllietu īpatsvaru, secināms, ka primāri ELT kompetence būtu paplašināma tieši civillietās.
122. ELT kompetencē šobrīd ietilpst prasības, kas izriet no kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) savstarpējām tiesiskajām attiecībām, piemēram, par kapitāldaļu piederību. Praksē nereti ELT tiek iesniegtas arī prasības, kas izriet no kapitāla daļu atsavināšanas. Lai pēc iespējas nodrošinātu tiesu prakses vienveidību prasībās, kas tieši vai netieši ir saistītas ar kapitāla daļu piederību un novērstu tiesu kompetenču sadrumstalotību šādu kategoriju lietās, regulējums būtu precizējams, nosakot, ka ELT izskata arī prasības, kas izriet no kapitāla daļu atsavināšanas.
123. Tāpat ELT būtu nododamas arī tādas lietas, kas ir savstarpēji saistītas ar to lietu kategorijām, kurās ELT ir kompetence, piemēram, lietas par valdes vai padomes locekļu, dibinātāju,

---

³¹ Skatīt ziņojuma 9.punktu.

- dalībnieku, prokūristu vai revidentu atbildību (Komerclikuma 166., 169. un 172. pants, lietas, kas izriet no Maksātnešpējas likuma 72.¹ panta).
124. Attiecībā uz ELT kompetences ilgtermiņa attīstību norādāms, ka jau konceptuālā ziņojuma "Par ekonomisko lietu tiesas izveidi" izstrādes laikā tika paredzēts ELT kompetencē nodot lietas gan rūpnieciskā īpašuma tiesību pārkāpumu jomā, kuru piekritība bija noteikta Rīgas pilsētas tiesai, gan autortiesību, blakustiesību un datu bāzu veidotāju tiesību pārkāpumu lietas, kur konkrēta tiesas specializācija nebija noteikta. Pēctecību kompetences nodošanas gadījumā varētu garantēt tādā gadījumā, ja ELT pievienojas arī tiesneši, kas šobrīd specializējušies šo lietu izskatīšanā. Likums "Par tiesu varu" paredz iespēju pārcelt tiesnesi darbā citā tiesā tikai pēc viņa paša iniciatīvas vai ar viņa piekrišanu. Tiesneša pārcelšana bez viņa piekrišanas ir iespējama tikai šaurā izņēmuma gadījumā, apvienojot tiesas (rajona (pilsētas) tiesas reorganizācijas gadījumā). Pamatojoties uz minēto, secināms, ka šis risinājums ir atkarīgs no attiecīgo tiesnešu brīvas izvēles.
  125. Vienlaikus atzīmējams, ka tiesu politika vai tiesas kompetences attīstība nevar būt atkarīga no individuālu tiesnešu izvēles. Minētais ir vērtējams kā viens no apstākļiem, tomēr nevarētu tikt uzskatīts par tādu, kas izslēdz kompetences nodošanu ELT. Līdz ar to, izšķiroties par rūpnieciskā īpašuma tiesību lietu nodošanu ELT kompetencē, nodrošināma uzkrātās pieredzes un zinātības pārmantošana, priekšroku dodot risinājumam, kas paredzētu iespēju pāriet darbā ELT attiecīgās specializācijas tiesnešiem, tomēr neizslēdzot iespēju šo mērķi sasniegt citā veidā, piemēram, mācību un pieredzes apmaiņas grupas u.c.
  126. Diskutējams par iespēju ELT kompetenci papildināt ar prasībām, kas izriet no dažāda veida finanšu instrumentiem, jo šāda veida strīdu izskatīšana ir nesaraucjami saistīta ar papildu zināšanām ekonomikas un finanšu jomā. Piemēram, situācijā, kad tiek slēgti maldinoši darījumi un mākslīgi izmainīta akciju cena.
  127. Attiecībā uz ELT kompetences paplašināšanu krimināltiesību jomā, norādāms, ka, ņemot vērā ELT izveides mērķi, atkarībā no procesa par noziedzīgi iegūtu mantu daudzuma, izvērtējama iespēja primāri ELT nodot izskatīšanā lietas, kur varētu būt nepieciešamas specifiskas zināšanas komercietībās un uzņēmumu darbības principos. ELT nododamās lietu kategorijas atzīstamas par tādām, kur noziedzīga nodarījuma rezultātā radītais kaitējums valsts un legālā biznesa interesēm būtiski pārsniedz kaitējumu, kas tiek radīts noziegumu pret īpašumu (zādzības, laupīšanas, izspiešanas, mantas iznīcināšanas vai bojāšanas) izdarīšanas rezultātā. Tieši šādi noziedzīgie nodarījumi veido tā saucamo "ēnu ekonomiku", kas rada šķēršļus valsts ekonomikas izaugsmei.
  128. Vienlaikus atzīmējams, ka plānotais modelis, ka ELT kompetencē esošo lietu pārsūdzībai Rīgas apgabaltiesā izveidojama atsevišķa kolēģija, nav īstenojies, neskatoties uz tiesai piešķirtajām papildu tiesnešu amata vietām.
  129. Darba grupas diskusiju rezultātā nostiprinājās secinājums, ka ir nepieciešams veikt neatliekamus pasākumus, lai sabalansētu ELT noslodzi kriminālprocesuālajos jautājumos un civilprocesuālajos jautājumos. Vienlaikus atzīstams, ka ELT turpmākās attīstības nodrošināšanai ir nepieciešams palielināt tiesas kapacitāti un paplašināt darba telpas. Ar esošo tiesnešu skaitu un infrastruktūru tiesas turpmāka attīstība ir neiespējama.
  130. Ja papildus ieguldījumi tiesas kapacitātē un infrastruktūrā nav iespējami, tad primāri būtu pārskatāma ELT kompetence krimināltiesību jautājumos, daļu no tiem atgriežot vispārējās jurisdikcijas tiesu kompetencē.

3. Citi aktuāli jautājumi specializācijas kontekstā

Saskaņā ar Tieslietu padomes 2024.gada 19.janvārī lēmumu Nr.3 Tiesnešu specializācijas darba grupa uzdevuma “aktualizēt citus ar tiesnešu specializācijas stiprināšanu saistītus jautājumus” ietvarā ir apzinājusi trīs papildus jautājumus, kuru tālākai virzībai ir nepieciešami Tieslietu padomes lēmumi.

3.1. Par tiesneša palīga institūta pilnveidi un tiesas jurista institūta nepieciešamību

131. Ņemot vērā ilgstoši nerisināto jautājumu par tiesneša palīga statusu un tam piesaistīto jautājumu par tiesneša palīgu atalgojumu, tiesu sistēmā nav sakārtota cilvēkresursu plānošana, kas maksimāli nodrošinātu ilgtspējīgu un patstāvīgu tiesu atbalsta personālu. Valsts kontroles ziņojumā “Cilvēkresursu pieejamība un attīstība Latvijas tiesās” uzsvērts, ka nepieciešams izstrādāt risinājumus, kas mazinātu darbinieku mainību Latvijas tiesās.
132. Lai sasniegtu mērķi pielīdzināt tiesneša palīga amatu jurista standartam, nosakāms pārejas periods tiem palīgiem, kuriem nav atbilstošas izglītības, dodot iespēju iegūt nepieciešamo izglītības līmeni un saglabāt darba vietu.
133. Lai risinātu tiesnešu, kuri izskata zemesgrāmatu lietas, noslodzes problemātiku, ir nodalāmi tiesneša pienākumi, kas saistīti ar tiesu un citu institūciju jau pieņemto lēmumu reģistrāciju zemesgrāmatā, no pienākumiem, kas saistīti ar lēmumu pieņemšanu liettiesiskos jautājumos.
134. Izveidojams tiesas jurista amats ar atbilstošām prasībām un statusu, kuram sākotnēji nododama daļa no zemesgrāmatu tiesneša kompetences, tajā skaitā tiesām piekritīgās bezstrīdus lietas.³² Amata pilnvaras un kompetence laika gaitā varētu tikt attīstītas un ieviestas arī atsevišķos citos procesos.
135. Tiesneša palīgu mācības organizējamās atbilstoši tiesnešu specializācijai, lai maksimāli garantētu mācību efektivitāti un pilnvērtīgu lietderību.

3.2. Par konkrētu jautājumu izskatīšanu vienpersoniski apgabaltiesās

136. Saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 38. pantu apgabaltiesa apelācijas instancē civillietas, krimināllietas un administratīvās lietas izskata koleģiāli trīs apgabaltiesas tiesnešu sastāvā.
137. Tieslietu padomes Specializācijas darba grupa, strādājot pie tiesnešu specializācijas jautājumiem, tai skaitā, pētot Eiropas tiesu darba organizāciju, ir pievērsusi uzmanību tendencei valstīs ar nelielu iedzīvotāju skaitu efektīvizēt procesu apelācijas instances tiesās, uzticot apelācijas instances tiesnesim vienpersoniski pārskatīt zemāko instanču pārsūdzētos lēmumus par procesuāliem jautājumiem. Tāpat arī Latvijas apelācijas instanču praksē ir konstatētas atšķirības procesuālo normu interpretācijā, sagatavojot lietu iztiesāšanai par to, vai vienpersoniski vai koleģiāli izlemjami jautājumi, piemēram, par pierādījumu pieņemšanu/noraidīšanu; lūgumu par pierādījumu pieprasīšanu izlemšanas kārtībā u.tml.

---

³² Skatīt Tiesnešu specializācijas darba grupas 29.11.2024. ziņojumu “Par zemesgrāmatu lietu specializāciju tiesās”.

138. Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka koleģialitātes principa mērķis ir vispusīga attiecīgajā lietā būtisko tiesību jautājumu apsvēršana, tos apspriežot un rodot atbilstošu tiesisku risinājumu. Šis mērķis tiek sasniegts, koleģiāli izvērtējot iespējamus risinājumus un nonākot pie taisnīga rezultāta. Līdz ar to koleģialitātes principa ievērošana stiprina tiesas neatkarību un objektivitāti, vienlaikus veicinot arī sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. Tādējādi koleģialitāte ir viens no principiem, kas garantē tiesas objektivitāti un ietilpst Satversmes 92. panta tvērumā³³. Satversmes tiesa šajā spriedumā arī ir norādījusi, ka izņēmumus no koleģialitātes principa likumdevējs ir tiesīgs paredzēt savas rīcības brīvības ietvaros, pienācīgi pamatojot savu rīcību.³⁴
139. Eiropas tiesnešu organizāciju dokumentos kā viens no iespējamiem veidiem tiesas procesa efektivizēšanai apelācijas instances tiesās ir vienpersoniska procesuālu jautājumu izlemšana. Lai uzzinātu Latvijas apelācijas instanču viedokli šajā jautājumā, specializācijas darba grupa aptaujāja apelācijas un kasācijas instances tiesas.
140. Apgabaltiesu tiesneši vienpersoniski izlemj sūdzības sodu izpildes lietās, sūdzības par izmeklēšanas tiesnešu lēmumiem, sūdzības par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu un medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu.
141. Darba grupa apkopoja visu apgabaltiesu sniegtos viedokļus, kā arī apzināja Augstākās tiesas Departamentu viedokļus.
142. Aptaujas rezultāti un tiesu priekšlikumi par vienpersonisku lietu izskatīšanu apelācijas instances tiesā piedāvā dažādus viedokļus un pieejas atkarībā no lietu kategorijām, cilvēktiesību aspektiem un procesu efektivitātes:
- Koleģiālās izskatīšanas vērtība: Koleģiālās izskatīšanas princips tiek uzskatīts par nozīmīgu faktoru tiesas nolēmumu kvalitātes nodrošināšanā un cilvēktiesību ievērošanā, jo tas ļauj vairākiem tiesnešiem apspriest un analizēt lietas būtiskos aspektus. Tieslietu padomes stratēģijā līdz 2025. gadam tas ir uzsvērts kā būtisks sabiedrības uzticības faktors tiesu varai. Pāreja uz vienpersonisku izskatīšanu varētu radīt kļūdu risku un samazināt nolēmumu kvalitāti, kas savukārt varētu ietekmēt cilvēktiesības un sabiedrības uzticību tiesām.
  - Izņēmuma gadījumi: Tomēr daži procesi varētu tikt izskatīti vienpersoniski, it īpaši tie, kas saistīti ar procedūras jautājumiem, piemēram, pierādījumu pieprasīšana vai apturēto procesuālo termiņu atjaunošana. Tiek uzskatīts, ka šie lēmumi nav pietiekami būtiski, lai pieprasītu koleģiālu izskatīšanu, un vienpersoniska izskatīšana varētu paātrināt procesu, vienlaikus nodrošinot lietas efektīvu izskatīšanu.
  - Krimināllietas un vienošanās procesi: Vienpersoniska izskatīšana tiek ieteikta krimināllietās, kurās tiek pārsūdzēts nolēmums, kas pieņemts vienošanās procesa ietvaros. Šajos gadījumos apelācijas instances tiesas loma galvenokārt ir pārbaudīt, vai ir ievērota pareizā procedūra un nav pārkāpti likumi. Šī pieeja palīdzētu atslogot tiesnešus un samazināt procesuālo slodzi, jo apelācijas instances tiesā šādu nolēmumu pārskatīšana ir vairāk formāla rakstura.
  - Pierādījumu pieņemšana: Ir priekšlikums, ka apelācijas instances tiesas tiesnesis varētu vienpersoniski izlemt jautājumus par pierādījumu pieprasīšanu pirms tiesas sēdes, lai paātrinātu lietas izskatīšanu. Tomēr, ja pierādījumu pieprasījums tiek noraidīts, tam vajadzētu būt koleģiālam lēmumam, lai izvairītos no potenciālām kļūdām.

³³ Skat. Satversmes tiesas 2018. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-23-01 13.3. punktu

³⁴ *ibid*

- Juridisko kļūdu labojumi un termiņu atjaunošana: Vienpersoniska izskatīšana tiek ieteikta arī jautājumos par juridiskajām kļūdām, piemēram, pārrakstīšanas un aprēķina kļūdām, kas neietekmē lietas iznākumu, kā arī par tiesvedības atjaunošanu, kad pamats apturēšanai ir zudis. Šādi jautājumi neprasa koleģiālu apspriedi, un tie varētu tikt efektīvi izskatīti vienpersoniski.
- Rakstveida process: Ierosināts plašāk izmantot rakstveida procesu, īpaši vienkāršākās lietās, piemēram, parādu piedziņas lietās vai administratīvajos strīdos, lai paātrinātu tiesvedību un efektīvāk izmantotu tiesu resursus.

143. Tiesu aptaujas rezultāti norāda, ka pāreja uz vienpersonisku izskatīšanu apelācijas tiesā varētu būt pieņemama tikai ļoti specifiskos un mazāk būtiskos jautājumos, lai nodrošinātu procesu efektivitāti, vienlaikus saglabājot koleģiālu izskatīšanu sarežģītākos gadījumos un nodrošinot cilvēktiesību ievērošanu. Aicināt Tieslietu ministrijas darba grupu izskatīt minētos priekšlikumus tiesas efektīvizēšanai.

3.3. Par tiesnešu atlases kārtību un pārspecializāciju

144. Ir aktualizējams jautājums par tiesnešu atlases sistēmas salāgošanu ar tiesnešu specializācijas nepieciešamību tiesu sistēmā, lai veicinātu attiecīgās tiesību nozares ekspertu motivāciju izvēlēties tiesneša karjeru.
145. Tiesnešu pārspecializācijas jautājumiem jābūt vienai no nozīmīgām programmas satura sastāvdaļām jaunveidojamās Tieslietu akadēmijas darbā, nodrošinot pielāgotas mācību programmas tiesnešiem, kuri tiesu darba efektivitātes nolūkā veic pārspecializāciju (piemēram, no krimināllietu nozares uz civillietu nozari).
146. Tieslietu padomē ir rosināma diskusija par līdzšinējiem tiesnešu atlases kārtības izaicinājumiem. Diskusijā ir pieaicināma Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija, lai sniegtu padziļinātu ieskatu par paredzamām priekšrocībām un trūkumiem, ja tiesu sistēma daļēji atgrieztos pie tiesnešu atlases modeļa, kurā tiek ņemta vērā plānotā tiesneša specializācija (tiesību nozares līmenī).

4. Darba grupas secinājumi un priekšlikumi

Par specializācijas nepieciešamību

147. Tiesnešu specializācija ir būtisks instruments, kas uzlabo tiesvedības kvalitāti un efektivitāti. Ņemot vērā, ka tiesību nozares, kurās jāizšķir strīdi, kļūst arvien komplicētākas. Sarežģītākajās lietās tiesnešiem ir nepieciešams kvalitatīvai lietas izskatīšanai apgūt papildu zināšanas un prasmes. Specializācija tiesās var palīdzēt paaugstināt lietu izskatīšanas precizitāti un samazināt laiku, kas nepieciešams nolēmumu pieņemšanai, īpaši sarežģītās lietās. Tomēr šī procesa ieviešanai ir jābūt rūpīgi izvērtētai, lai izvairītos no pārmērīgas tiesnešu izolācijas un stagnācijas konkrētās tiesību jomās, kā jau norādīts starptautiskajos dokumentos.
148. Lai nodrošinātu kvalitatīvu un vienveidīgu tiesas darbu, jau tiesnešu atlases procesā pievēršama uzmanība atbilstošāko un profesionālāko kandidātu atlasei specializācijas jomās.
149. Vispārējās jurisdikcijas tiesās pirmajā instancē būtu saglabājama tiesnešu specializācija tiesību nozarēs, dodot iespēju tiesnešiem karjeras laikā to mainīt.

150. Specializācija konkrētu lietu veidu izskatīšanā (apakšspecializācija) dod iespēju tiesnešiem vairāk koncentrēties, izpētīt un sekot līdzi aktualitātēm dažos tiesību jautājumos, tādējādi nodrošināt ātrāku un kvalitatīvāku lietu izskatīšanu. Koncentrējoties uz vienu tiesību nozari, tiesnesis var vairāk un labāk iedziļināties jautājumu niansēs, judikatūrā. Ir pārmērīgi no tiesnešiem pieprasīt, lai tie varētu vienlīdz kvalitatīvi skatītu visu tiesību nozaru lietas. Specializācija pa tiesību nozarēm ir objektīvi nepieciešama.
151. Vienlaikus uzsverams, ka katra tiesneša darba rezultativitāti ietekmē tiesnešu atbalsta personāla nodrošinājums. Darba grupas ieskatā Tieslietu akadēmijā jānodrošina tiesneša palīgu mācības atbilstoši tiesneša specializācijas nozarei.

Par tiesu priekšsēdētāju kompetenci

152. Iespēja specializēties tiesību nozarēs ir veiksmīgi atrisināta līdz ar tiesu teritoriālo reformu, taču ne visās vispārējās jurisdikcijas tiesās tiesu priekšsēdētājiem ir izdevies noteikt samērīgu proporciju starp tiesnešiem, kas tiesā skata krimināllietas un civillietas. Tas, cik tiesnešu kurā nozarē nepieciešams, šobrīd ir katra tiesas priekšsēdētāja kompetencē. Būtiska nozīme ir tiesas priekšsēdētāja prasmei analizēt ienākošās un izskatītās lietas atsevišķās tiesību nozarēs, salīdzinot tiesnešu noslodzi un tiesas resursus attiecīgā gada ietvarā.
153. Izvērtējot tiesu priekšsēdētāju un tiesnešu paustos viedokļus, secināms, ka nav iespējams noteikt vienotus apakšspecializāciju kritērijus tiesību nozares ietvaros visās pirmās instances tiesās. Šis jautājums atstājams katras tiesas priekšsēdētāja ziņā, dodot iespēju operatīvi reaģēt, ņemot vērā ienākošo lietu veidu īpatsvara izmaiņas.
154. Tiesā noteiktā proporcija starp tiesnešiem, kas skata krimināllietas un civillietas, ietekmē ikgadējā lietu sadales plāna izstrādes procesu. Tiesas priekšsēdētāju rīkojumiem par lietu sadales plāniem Latvijas tiesās ir jābūt savstarpēji salīdzināmiem un sabiedrībai saprotamiem. Lai to nodrošinātu, ir standartizējama lietu sadales rīkojumu pieņemšanas prakse un apsverama lielāka Tieslietu padomes ietekme tiesnešu skaita proporcijas noteikšanā pa nozarēm katrā tiesā. Piemēram, tiesu priekšsēdētājiem vienlaicīgi ar termiņu standartu priekšlikumiem iesniedzot Tieslietu padomē lietu sadales pamatojumu un kritērijus.

Par specializācijas nozarēm un apakšspecializāciju

155. Darba grupa rosina saglabāt specializāciju tiesību nozarēs – krimināllietas, civillietas un administratīvās lietas. Aktualizēt jautājumu par administratīvo pārkāpumu lietu noteikšanu kā specializēto tiesību nozari.
156. Specializācija tiesību nozarēs var tikt iedalīta sīkāk pa lietu veidiem (apakšspecializācijas), ja attiecīgais lietu veids prasa specifiskas zināšanas un šādu lietu skaits ir salīdzinoši neliels (proti, tāds, kas neprasa veikt proporcionālu lietu sadali starp visiem attiecīgās tiesību nozares specializācijas tiesnešiem, lai nodrošinātu līdzvērtīgu tiesnešu noslodzi)³⁵. Apakšspecializācijas ietvaros jebkurā gadījumā ir jānodrošina lietu sadales nejaušība starp specializētajiem tiesnešiem.
157. Apakšspecializācija lietu veidos tiesību nozares ietvaros nosakāma, ņemot vērā aktuālo situāciju valstī, nepieciešamo papildu apmācību, kā arī ievērojot atsevišķa lietu veida tiesību nozares ietvaros procentuālo attiecību pret ienākošajām lietām.

---

³⁵ Piemēram, maksātnespējas lietas, lietas, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, īres/ nomas tiesiskās attiecības

158. Apakšspecializācija atsevišķu lietu veidos būtu ieteicama ātri skatāmajās lietās, piemēram, darba strīdi, maksātnespējas procesi, tiesiskās aizsardzības procesi, sūdzības par zvērinātu tiesu izpildītāju lēmumiem un darbību, un sūdzības par zvērinātu notāru darbību, jo tas dod iespēju tiesnešiem vieglāk plānot savu laiku.
159. Konstatējot ievērojamu pieaugumu kādā no lietu kategorijām, pārskatāms lietu sadales plāns, jo lietu specializācija kalpo kā palīginstruments salīdzinoši retāk izskatāmu lietu kvalitatīvai izskatīšanai. Ja kāds lietu veids no izņēmuma kļūst par regulāru un prognozējami daudzskaitlīgu ienākošo lietu veidu, tad tā saglabāšana pie īpašas specializācijas nav lietderīga.
160. Ir nepieciešams veikt izmaiņas ģimenes strīdu izskatīšanā, ieviešot efektīvu pirmstiesas strīdu risināšanu šajās lietās, kas vērsta uz sociālā un psiholoģiskā atbalsta sniegšanu ģimenei un bērnam.
161. Ģimenes strīdu izskatīšanā tiesās būtu ieteicams atkāpties no līdzšinēji praktizētā teritoriālā lietu piekritības modeļa ģimenes strīdu izskatīšanā. Apsverama iespēja specializēt šajās lietās atsevišķus tiesu namus reģionos. Izveidojot šādu specializācijas modeli, šajos namos iespējams pielāgot infrastruktūru (piemēram, izveidojama speciāla telpa bērna uzklaušīšanai), nodrošināt tiesas psihologa pieejamību tiesnešiem ikdienas darbā, lai sniegtu atbalstu bērna viedokļa noskaidrošanā un psihologu atzinumu interpretācijā un citos ar lietu izskatīšanas psiholoģiskajiem aspektiem saistītajos jautājumos, kā arī attīstīt mediācijas pakalpojuma pieejamību u.tml. Vienlaikus, lai nodrošinātu pilnvērtīgu pieejas tiesai principa ievērošanu, būtu atbalstāma arī tiesas izbraukuma sēžu nodrošināšana reģionos.
162. Lai gan specializēto tiesu veidošana nākotnē nav izslēgta, šāda iniciatīva darba grupas ieskatā Latvijas situācijā ir vērtējama kritiski. Latvijā nav racionāla pamata veidot specializēto tiesu tīklu. Veiksmīgāk attīstāms modelis par tiesnešu specializācijas noteikšanu, kuras ietvaros ir stiprināma attiecīgās specializācijas tiesnešu sadarbība, kā, piemēram, tas notiek ar autortiesību specializācijas tiesnešiem. Atsevišķos gadījumos būtu apsverams veidot specializētus tiesu namus, piemēram, ģimenes strīdu izskatīšanai.
163. Ir nepieciešams pieņemt pamatotus lēmumus par ELT tālāko attīstību, ņemot vērā secinājumus par līdzšinējo ELT darbību:
  - veikt neatliekamus pasākumus, lai sabalansētu ELT noslodzi kriminālprocesuālajos jautājumos un civilprocesuālajos jautājumos, palielinātu tiesas kapacitāti un paplašinātu darba telpas.;
  - ja papildu ieguldījumi ELT kapacitātē un infrastruktūrā tuvākajos gados nav iespējami, tad būtu pārskatāma ELT kompetence krimināltiesību jautājumos, daļu no tiem atgriežot vispārējās jurisdikcijas tiesu kompetencē, jo ar esošo tiesnešu skaitu un infrastruktūru tiesas turpmākā attīstība ir ierobežota un nav prognozējama pozitīva tiesas kapacitātes un efektivitātes attīstības tendence.
  - neaizpildītās vakances Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijā un ELT nolēmumu pārsūdzēšana vienai tiesai radījusi apelācijas instances pārslodzi. Ja netiek atrisināts jautājums par Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas stiprināšanu, tad apsverams mainīt ELT nolēmumu pārsūdzības kārtību, piemēram, sadalot šīs lietas starp visām apgabaltiesām.
164. Tiesas darba kvalitātes nolūkā specializāciju AP lietās ieteicams kombinēt ar specializāciju krimināllietās, nevis civillietās. Ienākošo AP lietu skaits, slodzes izlīdzināšana sistēmā un vienotas prakses trūkums administratīvo pārkāpumu lietās pieprasa Tieslietu padomē aktualizēt jautājumu par AP lietu izskatīšanas tendencēm un starpdisciplināro sadarbību.

165. Vienotas prakses un izpratnes nodrošināšanai sadarbībā ar Tieslietu akadēmiju un TKK nepieciešams izveidot koordinējošo tiesnešu institūtu, kas uzņemtos profesionālā mentora lomu konkrēta lietu veida jautājumā. Koordinējošo tiesnešu (mentoru) ieviešana būtu labs metodoloģisks solis, lai praksē nodrošinātu nepieciešamo padziļināto zināšanu apjomu noteiktās apakšspecializācijās. Šāda institūta ieviešana būtu veicama ciešā sadarbībā ar TKK un Tieslietu akadēmiju.
166. Ir atbalstāms priekšlikums veidot jaunu tiesas amatpersonu – tiesas juristu, kas būtu apveltīta ar lēmumu pieņemšanas kompetenci lietās, kurās nepastāv strīds. Piemēram, sākotnēji šo amatpersonu kompetencē varētu tikt deleģēta lēmumu pieņemšana noteiktos zemesgrāmatu jomas specializācijas jautājumos, tajā skaitā bezstrīdus lietās.

Par Tiesnešu specializācijas noteikšanas pamatprincipiem

167. Darba grupa ierosina Tieslietu padomē apstiprināt šādus Tiesnešu specializācijas noteikšanas pamatprincipus un kritērijus.

1. Efektivitāte un kvalitāte

Specializācija ļauj tiesnešiem koncentrēties uz konkrētām tiesību jomām, paaugstinot lietas izskatīšanas kvalitāti un nodrošinot ātrāku lietu izskatīšanu. Tiesneši, kas atkārtoti izskata līdzīgas lietas, iegūst dziļāku izpratni par šīs jomas tiesību normām un faktisko situāciju, kas ļauj pieņemt pamatotākus nolēmumus, izveidot stabilāku tiesu praksi un nodrošināt efektīvāku procesa virzību kopumā. Starptautiskā prakse norāda uz proporcionalitātes koeficientu specializācijai 20 - 30% no ienākošo lietu skaita, kas ļauj sabalansēt specializāciju ar tiesnešu noslodzi attiecīgajā tiesā. Latvijas gadījumā šis koeficients varētu būt līdz 15%.

2. Elastība un daudzpusība

Lai gan specializācija ir nepieciešama, ir būtiski saglabāt tiesnešu daudzpusību. Specializēti tiesneši nedrīkst zaudēt spēju izskatīt dažādu kategoriju lietas, jo tiesas funkcija ir risināt plaša spektra tiesiskos jautājumus. Rotācija starp specializācijām palīdz saglabāt tiesnešu elastību un novērst tiesību prakses stagnāciju. Tiesneši, kas specializējas noteiktās jomās, apvieno juridiskās zināšanas ar citām jomām, piemēram, ekonomiku, tehnoloģijām vai socioloģiju. Šāda daudznozaru pieeja ļauj efektīvāk risināt lietas, kas prasa izpratni par dažādām nozarēm un nodrošina holistiskāku tiesu lēmumu pieņemšanu.

3. Tiesu sistēmas vienotība

Specializētiem tiesnešiem ir jāpaliek vienotā tiesu sistēmā. Specializācijas ieviešanai nevajadzētu radīt nošķirumu starp tiesnešiem, kas varētu apdraudēt vienotu tiesu praksi vai tiesību normu interpretāciju. Specializācija noteiktā tiesību nozarē vai lietu veidā ir jāabalansē ar citu, daudzskaitlīgu, tiesā ienākošo lietu izskatīšanu.

4. Kvalitatīva tiesas resursu pārvaldība

Tiesas priekšsēdētājam regulāri jāseko līdzi lietu skaita izmaiņām, nepieciešamības gadījumā pārplānojot specializēto tiesnešu skaitu vai arī atsakoties no specializācijas.

Krīteriji specializācijas noteikšanai:

1. Lietu sarežģītība, apjoms un aktualitāte

Lietu specifiskais raksturs, kas prasa specializāciju (nepieciešamas īpašas zināšanas vai apmācības, lai nodrošinātu šo lietu ātru un kvalitatīvu izskatīšanu). Specializācija tiek ieviesta, ja noteikta veida lietas prasa padziļinātas zināšanas konkrētās jomās vai noteikta veida lietu izskatīšana kļūst aktuāla sakarā ar izmaiņām valsts sociālajā, ekonomiskajā vai ģeopolitiskajā situācijā, kā arī, ja konkrētu lietu veids ir skaitliski neliels

2. Tiesnešu skaits un administratīvie resursi, atbalsta personāls

Specializācijas iespējas ir atkarīgas ne tikai no tiesas lieluma un tiesnešu skaita, bet arī no faktiskās situācijas tiesās: neaizpildīto tiesnešu un darbinieku vakanču skaita, administratīvā un tehnoloģiskā atbalsta. Mazākām tiesām var būt grūti nodrošināt tiesnešu specializāciju, jo tiesnešu rotācija vai sadalījums starp dažādām specializācijām var kļūt nepraktisks, vērtējot pēc lietu veida aktualitātes vai ienākošo lietu skaita. Tiesas priekšsēdētājs var mudināt atsevišķus tiesnešus pievērsties padziļinātai kādas tiesību nozares pētīšanai, apguvei, tai skaitā, iesaistoties citu tiesu specializēto tiesnešu apmācību/diskusiju grupā.

3. Līdzsvars starp specializāciju un pieeju tiesai

Specializācija nedrīkst kavēt iedzīvotāju tiesības uz pieeju tiesai. Specializācijas, tai skaitā izņēmuma piekritības noteikšana, nedrīkstētu izraisīt liekas birokrātiskas procedūras vai garākus izskatīšanas termiņus.

4. Tiesnešu mācības un rotācija

Ir nošķiramas tiesnešu mācības, kas ietver vispārējās zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas katra tiesneša ikdienas darba veikšanai, no padziļinātu zināšanu apguves mācību programmās, kas, pirmkārt, būtu jānodrošina tiesnešiem, kas specializējas noteiktu lietu veidu izskatīšanā. Padziļinātas tiesnešu mācības specializētajās jomās ir svarīgas, lai nodrošinātu augstu kvalitāti un spēju pielāgoties mainīgajiem tiesību aktiem konkrētā tiesību jomā. Lai novērstu tiesnešu profesionālās izdegšanas vai objektivitātes zaudēšanas risku, jāveicina tiesnešu rotācija starp specializācijām.

Iespējamie riski, kas saistīti ar tiesnešu specializāciju, un to novēršana

1. Stagnācija un tiesību prakses ierobežošana

Ilgstoša viena lietu veida specializācija var novest pie situācijas, kad tiesneši pārāk šauri aplūko tiesību jautājumus un viņu lēmumi neveicina tiesu prakses attīstību. Lai novērstu šo risku, svarīgi ir nodrošināt regulāru tiesnešu apmācību un rotāciju starp specializācijām (apakšspecializācijām), kā arī veidot starpdisciplinārus seminārus ar citu tiesību nozaru tiesnešiem par jautājumiem, ar kuriem tiesnesis varētu saskarties lietas izskatīšanā.

2. Sabiedrības uzticība un uztvere

Augstas kvalitātes un labi motivēti nolēmumi, kas balstās uz zināšanām un pieredzi specializācijas jomā, veicina sabiedrības uzticību tiesu sistēmai. Sabiedrība vairāk uzticas tiesām, kas spēj ātri, precīzi un saprotami risināt sarežģītus tiesību jautājumus.

3. Nesamērīgs administratīvs slogs un resursi tiesas administrēšanai

Specializēto tiesu izveidošana rada izaicinājumus tiesas priekšsēdētājam. Palielinoties ienākošo lietu skaitam, ir ierobežoti resursi efektīva tiesas darba nodrošināšanā, kā arī specializētai tiesai nav iespējas izmantot citus slodzes izlīdzināšanas instrumentus, piemēram, lietu pārdale tiesā vai lietu nodošana izskatīšanai citai tiesai.

4. Atteikšanās no rotācijas

Lai gan Latvijas tiesnešu un priekšsēdētāju aptaujas rezultāti norāda uz specializāciju rotācijas noliegumu, minēto jautājumu ir vērts pārrunāt katrā tiesā.

Ja tiesnešiem nav iespējas regulāri mainīt specializāciju vai pāriet uz citu tiesību nozari, pastāv lielāks risks, ka tiesneša profesionālā attīstība un karjeras izaugsme tiks ierobežota. Rotācijas trūkums var novest pie profesionālas izdegšanas un tiesneša spēju samazināšanās reaģēt uz jauniem juridiskiem izaicinājumiem. Papildus minētajiem, pastāv arī ētisku dilemmu risks, ilgstoši specializējoties noteiktās jomās, kas var radīt situācijas, kurās tiesneši bieži saskaras ar vieniem un tiem pašiem advokātiem vai pusēm. Mainoties tiesību aktiem vai sabiedrības vajadzībām, tiesu sistēmai jāspēj ātri pielāgoties šīm izmaiņām. Rotācija nodrošina, ka tiesneši regulāri saskaras ar jaunām situācijām un lietu veidiem, kas attīsta elastīgumu un prasmi ātri apgūt jaunas tiesību normas un pielāgoties tiesību izmaiņām.

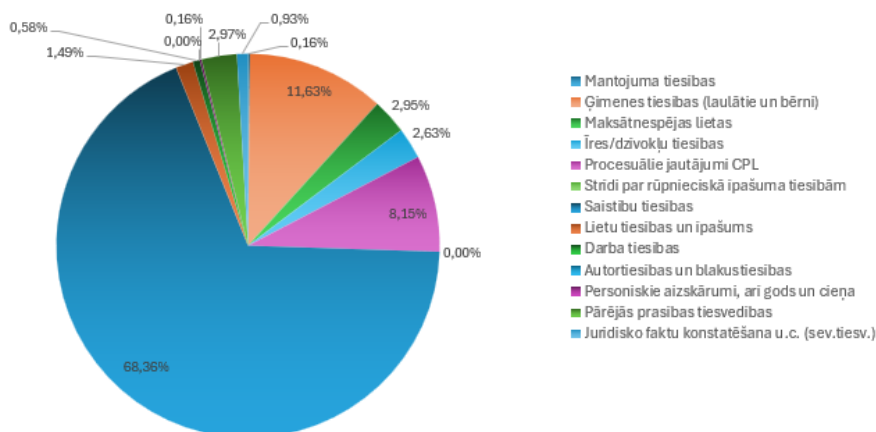

5. Pielikumi

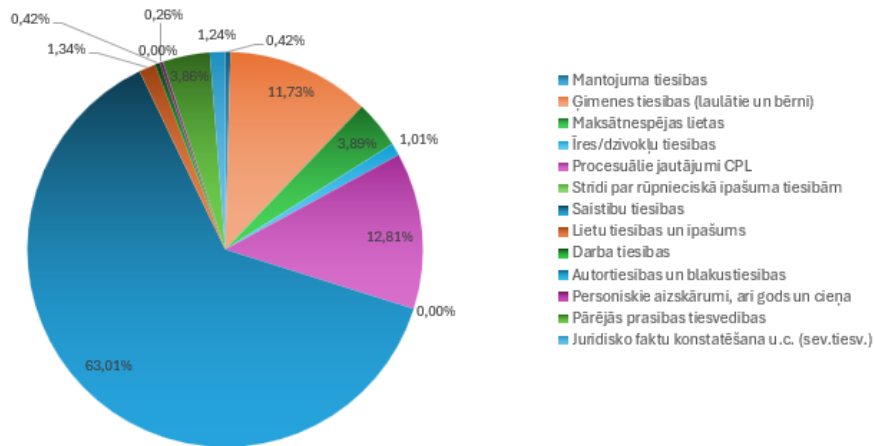
5.1. Tiesu statistika

- Šajā apakšnodaļā ir apkopoti TA Microstrategy pieejamie dati par pēdējos trīs gados izskatītajām lietām rajona (pilsētas) tiesās. Lai skaidrāk nošķirtu tiesnešu noslodzes un lietu sadales plānos noteikto specializāciju faktisko darba apjomu, zemesgrāmatu lietas un bezstrīdus lietas zemāk redzamajos apkopojumos netika iekļautas.
- TIS sistēmā kā bāze netiek izmantots Tiesnešu specializācijas pamatprincipos noteiktais sadalījums, jo tas ir pielāgots tiesu lietu sadales plānos noteiktajam sadalījumam. Darba grupa lūdza Tiesu administrācijai sniegt datus par lietu sadalījumu pa kategorijām, vadoties no tiesnešu specializācijas darba satura, un īpaši nodalot procesuālo jautājumu izlemšanas lietas (skat. zemāk).
- Rajona (pilsētas) tiesās saņemto civillietu 2023. gadā sadalījums lietu kategorijās norāda uz saistību tiesību lietu dominanci (virs 60%). Ģimenes tiesību lietas un procesuālo jautājumu īpatsvars visās tiesās ieņem dalītu otro un trešo vietu (attiecīgi katrs aptuveni 10%-15% lietu). Maksātnespējas lietas rajona (pilsētas) tiesās veido aptuveni 5% no visām ienākošajām lietām.

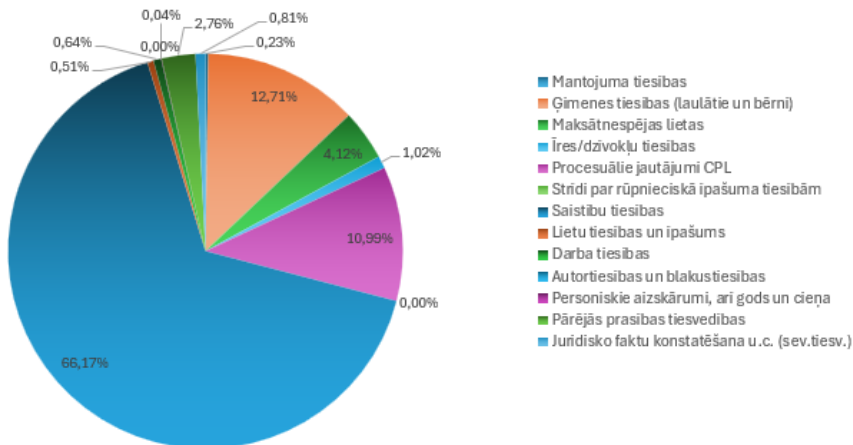
Kurzemes rajona tiesa saņemtas civillietas 2023. gadā
(neskaitot lietas, kuras skata ZG tiesneši)

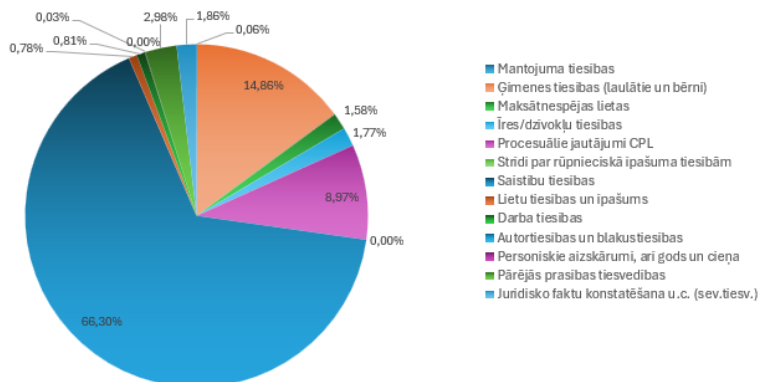
Vidzemes rajona tiesa - saņemtas civillietas 2023. gadā
(neskaitot lietas, kuras skata ZG tiesneši)

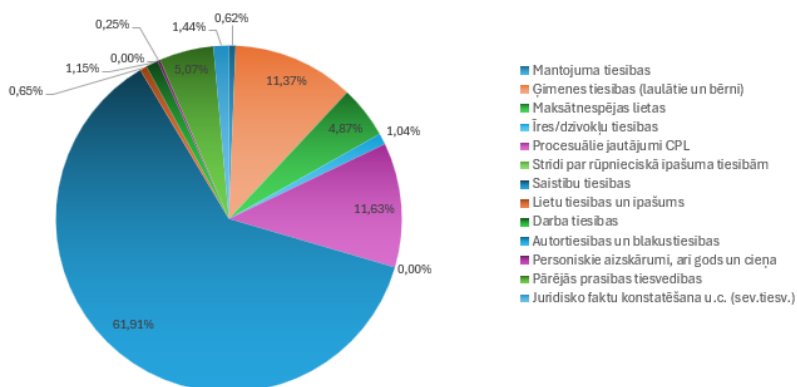
Zemgales rajona tiesa - saņemtas civillietas 2023. gadā
(neskaitot lietas, kuras skata ZG tiesneši)

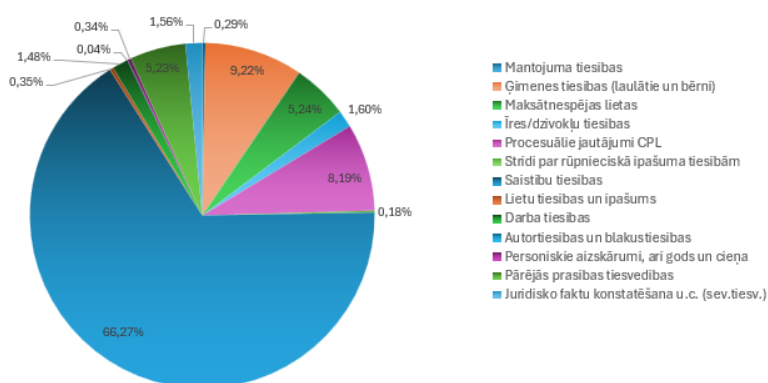
Latgales rajona tiesa - saņemtas civillietas 2023. gadā
(neskaitot lietas, kuras skata ZG tiesneši)

Rīgas rajona tiesa - saņemtas civillietas 2023. gadā
(neskaitot lietas, kuras skata ZG tiesneši)

Rīgas pilsētas tiesa saņemtas civillietas 2023. gadā
(neskaitot lietas, kuras skata ZG tiesneši)

5.2. Aptauju viedokļu analīze

4. Tiesnešu specializācijas darba grupa 2024.gadā ir organizējusi divas aptaujas. No š.g. 22. marta līdz 5. aprīlim tika veikta tiesu priekšsēdētāju aptauja. No š.g. 8.aprīļa līdz 22. aprīlim tika veikta tiesnešu aptauja.

Tiesu priekšsēdētāju aptaujā piedalījās visi pilsētas (rajona) tiesu priekšsēdētāji un apgabaltiesu priekšsēdētāji. Respondentu skaits – 14. Galvenās atziņas:

- 1) Tiesu priekšsēdētāji, aicināti izteikt ierosinājumus tiesnešu specializāciju papildināšanai/grozīšanai atbildēja, ka nav nepieciešamība izdalīt lietu kategorijas krimināllietās. Tiesas priekšsēdētāji norāda uz nepieciešamību saglabāt rīcības brīvību specializācijas jautājumos. Norāda uz tiesas resursa efektīvāku izmantošanu AP lietas nododot izskatīšanai administratīvo lietu tiesai vai nepieciešamību lemt par centralizētu AP lietu sadali.
- 2) Tiesu priekšsēdētāju darbā dominē divi kritēriji tiesnešu specializācijas un specializāciju proporcijas noteikšanai pa nozarēm un lietu kategorijām: ienākošo lietu skaits attiecīgajā nozarē un vēsturiskais sadalījums.
- 3) Specializācijas aktualitātes tiesās tiek pārsvarā pārrunātas tiesnešu sapulcēs reizi gadā, tiesas priekšsēdētājam veicot izvērtējumu.
- 4) Kopumā priekšsēdētāju viedoklis pret periodisku tiesnešu rotāciju ir piesardzīgs (tikai četri tiesu priekšsēdētāji šādu ideju viennozīmīgi atbalsta). Tiek norādīts, ka būtiski šādas specializācijas maiņai vienoties ar pašiem tiesnešiem.
- 5) Vairākumam tiesu priekšsēdētāju (8 no 14) ir negatīvs viedoklis par atteikšanos no specializācijas vispārējās jurisdikcijas tiesā, kas lielākoties saistāms ar risku būtiski pasliktināt tiesnešu nolēmumu un lietu izskatīšanas kvalitāti.
- 6) Pastāv nesabalansētas proporcijas starp nozares tiesnešiem, un tas rada galvenās problēmas. Vienotu un vienmērīgu lietu sadales risinājumu visai valstij priekšnoteikums – sakārtot Rīgas pilsētas un Rīgas rajona tiesas pārslodzes aspektus.
- 7) Tiesu priekšsēdētāji izteica vairākus priekšlikumus Tieslietu padomes “Tiesnešu specializācijas pamatprincipu un slodzes rādītāju noteikšanas kārtības” (apstiprināta ar 2016. gada 17. oktobra lēmumu Nr. 66) pielikuma par tiesnešu specializāciju papildināšanai/grozīšanai.

Tiesnešu aptaujā 2024.gada aprīlī piedalījās rajona (pilsētas) tiesu un apgabaltiesu tiesneši.³⁶

Pamatojoties uz tiesnešu atbildēm par specializāciju, tiesnešu atbildēs pausti šādi konstatējumi³⁷:

- 1) Uzlabota nolēmumu kvalitāte: Specializācija nodrošina, ka tiesneši padziļināti pārzin konkrētu tiesību nozari, kas uzlabo nolēmumu kvalitāti un precizitāti. Specializācija palīdz

³⁶ Respondentu skaits – 246. Gandrīz pusei - 46% respondentu - darba stāžs amatā ir 10 – 20 gadi.

³⁷ MI analīze par tiesnešu aptaujā ierakstītajiem brīvajiem komentāriem.

nodrošināt konsekventu tiesu praksi, īpaši sarežģītās un specifiskās tiesību jomās, kas uzlabo tiesu sistēmas stabilitāti un prognozējamību.

- 2) Efektīvāks darba process: Specializēti tiesneši spēj efektīvāk izskatīt lietas, jo viņiem nav nepieciešams papildus laiks iepazīties ar jaunu tiesību nozaru specifiku un judikatūru.
- 3) Risks nolēmumu kvalitātei: Piespiedu specializācijas maiņa vai dažādu nozaru lietu izskatīšana var pazemināt nolēmumu kvalitāti, palielinot kļūdu skaitu un paildzinot izskatīšanas termiņus.
- 4) Ietekme uz lietu izskatīšanas termiņiem: Mainot specializācijas, lietu izskatīšanas termiņi varētu pagarināties, jo tiesnešiem būs nepieciešams ilgāks laiks sagatavošanai un izpētei.
- 5) Profesionalitātes attīstība: Specializācija veicina tiesnešu profesionālo attīstību konkrētā tiesību nozarē, kas ir svarīgi tiesu prakses un judikatūras attīstībai.
- 6) Tiesnešu noslodzes izlīdzināšana: Specializācija var palīdzēt izlīdzināt tiesnešu noslodzi tiesās, novēršot nevienlīdzības un darba apjoma nevienmērības problēmas.
- 7) Izdegšanas risks: Piespiedu specializācijas maiņa vai dažādu nozaru lietu izskatīšana var radīt tiesnešu izdegšanu, jo nepieciešams ilgāks laiks jaunās tiesību nozares apguvei. Lai gan specializācija ir būtiska, tiesnešiem arī vajadzētu būt iespējai rotēt starp dažādām tiesību nozarēm, lai novērstu izdegšanu un nodrošinātu vispārēju juridisko kompetenci. Vienlaikus, piespiedu specializācijas maiņa vai dažādu nozaru lietu izskatīšana var sekmēt tiesnešu izdegšanu, jo nepieciešams ilgāks laiks jaunās tiesību nozares apguvei
- 8) Ietekme uz tiesnešu karjeras apmierinātību: Nepieciešamība strādāt ar citām tiesību nozarēm var negatīvi ietekmēt tiesnešu karjeras apmierinātību un varētu pat veicināt viņu aiziešanu no amata.
- 9) Korupcijas risku samazināšana: Atsevišķos gadījumos specializācija varētu samazināt korupcijas riskus un iespējas ietekmēt tiesnešus, jo mazākā tiesā varētu būt tikai viens tiesnesis konkrētā nozarē.
- 10) Sabiedrības uzticība tiesu varai: Specializācija paaugstina tiesu nolēmumu kvalitāti un efektivitāti, kas var pozitīvi ietekmēt sabiedrības uzticību tiesu varai.
- 11) Sarežģītāku lietu pārvaldība: Tiesneši norāda, ka specializācija palīdz labāk risināt sarežģītas un specifiskas lietas, piemēram, ekonomiskās lietas, kas prasa īpašas zināšanas un pieredzi.

Despecializācijas riski: Despecializācija vai specializācijas maiņa var pazemināt nolēmumu kvalitāti un palēnināt lietu izskatīšanu, radot negatīvu ietekmi uz sabiedrības uzticību tiesu varai.

5.3. Darba grupas tikšanās ar Ģenerālprokuratūru, Tiesībsargu un Ekonomisko lietu tiesu

Pārskata periodā Darba grupa ir organizējusi tikšanās ar citu institūciju un tiesu pārstāvjiem. Sanāksmēs piedalījušies:

- Dāvis Laucis - Latvijas Republikas prokuratūras ģenerālprokurora padomnieks;
- Uvis Kozlovskis - Ģenerālprokuratūras Darbības kontroles un starptautiskās sadarbības departamenta Prokuratūras funkciju īstenošanas koordinācijas nodaļas prokurors;
- Ineta Piļāne – tiesībsarga vietniece, Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas vadītāja;
- Miķelis Zumbergs, Ekonomisko lietu tiesas priekšsēdētājs;
- Vija Kalniņa, Ekonomisko lietu tiesas tiesnese.

Diskusijas ar citu institūciju un tiesas pārstāvjiem bija nepieciešamas, lai apzinātu aktualitātes specializācijas jautājumos, kā arī noskaidrotu iesaistīto institūciju viedokli par sabiedrībā izskanējušiem priekšlikumiem turpmāko tiesu institūciju attīstībai un reformām.

Būtiskākās atziņas, kas Darba grupas ieskatā būtu attīstāmas tālākām diskusijām:

- 1) Tiesu sistēmai nepieciešams pastāvīgi dalīties ar pieredzi un labākajiem risinājumiem specializāciju jomā sadarbībā ar prokuratūru. Ir vērts atzīmēt, ka prokuratūrā nav strikta uzstādījuma par pastāvīgu specializāciju definēšanu un uzturēšanu. Prokuratūras risinājumi ietver dinamisku izpratni par specializāciju efektīvām institūcijas iespējām reaģēt uz aktuāliem problēmjautājumiem. Piemēram, līdz Jēkabpils traģēdijai nebija specializācijas vardarbības ģimenē jomā. Šāda dinamiska pieeja, regulāri pārskatot specializācijas, ļauj institūcijai uzturēt aktualitāti un adekvātus cilvēkresursus pēc nepieciešamības. Prioritāšu maiņa notiek visā periodā, vadoties no nepieciešamības.
- 2) Ir vērts plašāk iepazīties ar koordinējošā prokurora institūtu, kas ieviests, lai sekmētu prokuroru pašizaugsmi un diskusijas noteiktos krimināltiesību jautājumos. Tiek iniciēta pašu prokuroru iniciatīva uzņemties koordinējošā prokurora pienākumus – sniegt konsultācijas citiem prokuroriem, padziļināti apgūt konkrētus krimināltiesību jomu/ kriminālprocesa aspektus.
- 3) Tiesībsarga biroja ieskatā jāturpina darbs pie spriedumu argumentācijas kvalitātes ģimenes strīdos. Dažkārt argumentācija nerada pārliecību par visu apsvērumu ņemšanu vērā, piemēram, jautājumos par saskarsmes kārtības noteikšanu.
- 4) Pēdējo gadu aktualitāte – noziedzīgi nodarījumi pret valsts drošību arī Tiesībsarga birojā tiek nopietni izskatīti, jo tas sniedz atzinumus, piemēram, par naida runas un vārda brīvības robežām. Augstākā tiesa 2023.gadā ir pieņēmusi spriedumu (lietā Nr. SKK 3/2023) par Tiesībsarga biroja atzinumu statusu krimināllietās. Nepieciešams pilnveidot kriminālprocesuālās normas Tiesībsarga biroja atzinumu statusa noregulēšanai.
- 5) Aktualitāte, kas Tiesībsarga biroja ieskatā prasa īpašu uzmanību: cilvēktirdzniecības novēršana un tās atpazīšana. Ir konstatējams, ka kriminālprocesa ietvaros tiesību aizsardzības iestādēm samērā bieži atšķiras apstākļu novērtējums, kas liecina par izpratnes trūkumu.
- 6) Personu ar garīga rakstura traucējumiem tiesības un to īstenošana praksē, pēc Tiesībsarga biroja novērojumiem, mēdz būt formāla. Bieži vien tas saistīts ar minēto mazaizsargāto

personu viedokļa neuzklausīšanu, nepamatoti bieži vadoties tikai no institūciju pārstāvju sniegtajiem atzinumiem.

- 7) Tiesībsarga biroja pārstāvji pastāvīgi pielāgojas jaunajām cilvēktiesību problemātikas aktualitātēm, pielāgojot cilvēkresursus, papildinot to kompetences nepieciešamajās jaunajās jomās.
- 8) Ekonomisko lietu tiesas tiesnešiem objektīvi veidojas pastāvīga pārslodze, ko izteikti ietekmē izskatīšanā pieņemto lietu formālie kritēriji - likumdevēja noteikti procesuālie termiņi lēmumu pieņemšanai.
- 9) Tiesas izveides formāts un pieejamie resursi izteikti norāda uz atbalsta personāla nepietiekamību, īpaši, ņemot vērā, ka šajā tiesā tiesneši izskata gan civillietas, gan krimināllietas, kas arī no tiesneša palīga pieprasa dubultu kompetenci. Tiesneša palīga konkursi mēdz noslēgties bez rezultāta.
- 10) Ekonomisko lietu tiesas pārstāvji aktualizējuši kriminālprocesuālā institūta – apspriedes noslēpuma – atbilstību mūsdienu procesuālo principu īstenošanā. Faktiski tiesas ir spiestas pielāgot savu darba modeli, lai formāli atbilstu šī regulējuma prasībām. Tā lietderība mūsdienās ir apšaubāma.
- 11) Atbalstāma ideja par tiesnešiem – koordinatoriem, proti, tiesneši, kuri padziļināti pētījuši kādu tēmu un ar kuriem var sazināties kolēģi, lai konsultētos.
- 12) ELT - faktiskā situācija ar 10 tiesnešiem, no kuriem 9 izskata gan civillietas, gan krimināllietas, nav optimāla, jo rada lielu noslodzi. Lielākā daļa tiesnešu vēlētos specializēties vienā nozarē, pārsvarā civillietu izskatīšanā. Tomēr nelielā tiesnešu skaita dēļ tas nav iespējams. Turklāt šie tiesneši izskata arī tādas apsūdzības lietas, kas nav viņu piekritībā, tikai tādēļ, ka lietā ir apvienotas vairākas epizodes un tikai viena no tām piekrīt Ekonomisko lietu tiesai pēc kvalifikācijas. Risinājums: Ekonomisko lietu tiesai palielināt tiesnešu skaitu, izsludinot tiesnešu atlasi uz Ekonomisko lietu tiesu ar uzsvaru, ka tiek meklēti krimināllietu speciālisti. Tas nodrošinātu ātrāku krimināllietu izskatīšanu un ļautu arī nodrošināt tiesnešu specializāciju nozarēs līdzīgi kā citās pirmās instances tiesās.

5.4. Ekonomisko lietu tiesas kompetences eventuālā attīstība (TM materiāls, 10.2024.)

Par Ekonomisko lietu tiesas (ELT) attīstības perspektīvu

Šā gada aprīlī publicētajā OECD ekonomikas pārskatā par Latviju starp būtiskākajiem secinājumiem ir izcelta ELT darbība, norādot, ka tiesas izveide ir uzlabojusi tiesvedības efektivitāti sarežģītu komercstrīdu un lielo ekonomisko noziegumu, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un korupcijas lietās³⁸. Vienlaikus norādīta arī rekomendācija turpināt attīstīt tiesas kompetenci un resursus.

ELT darbu pozitīvi vairākās savās nostājās novērtējusi arī Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL). Šā gada septembrī publicētajā nostājā par investīciju aizsardzību³⁹ FICIL norāda, ka ELT šobrīd ir vienīgā specializēta tiesa Latvijā, kas izskata noteiktu kategoriju civillietas un krimināllietas un ir attaisnojusi uz to liktās cerības lietu izskatīšanas kvalitātes un efektivitātes celšanā. ELT nolēmumi ir balstīti komercdarbības apstākļu un faktu izvērtējumā un atspoguļo tiesnešu izpratni par konkrēto komercdarbības jomu. Tas nodrošina komersantu uzticēšanos ELT. Komersanti novērtē ELT spriedumos ietveros faktu un tiesību normu izvērtējumus, piemēram, piekrītot arī daļēji labvēlīgiem spriedumiem un izlemjot tos nepārsūdzēt, jo spriedumi ir skaidri pamatoti, ar saprotamu argumentāciju. Vienlaikus FICIL jaut atkārtoti aicina paplašināt izskatāmo lietu kategoriju loku un nākotnē ELT kompetencē paredzēt arī šķīrējtiesu atbalsta funkcijas, lai tieši ELT kā specializēta tiesa komercstrīdu risināšanai motivētu vērsties šķīrējtiesā, atslogojot vispārējās jurisdikcijas tiesas un ceļot uzticību šķīrējtiesām kopumā.

Atzīmējams, ka palielināt ELT kompetenci un kapacitāti, nodrošinot, ka tiesas kompetencē ir vairāk civillietu kategoriju, piemēram, lietas par valdes locekļu atbildību par zaudējumu atlīdzināšanu un citām lietām, tostarp finanšu datu analīzei, kā arī norādot uz ELT kompetences un veikspējas stiprināšanu, pēc iespējas paplašinot ELT kompetenču jomas, kas ir saistītas ar citām lietu kategorijām, kuras tiesa jau izskata, FICIL aicināja arī savā 2022.gada septembra nostājā par tiesu efektivitāti, godīgu konkurenci un investīciju aizsardzību⁴⁰ un 2023.gada novembrī publicētajā nostājā par tiesiskumu⁴¹.

Ņemot vērā, ka viens no ELT izveides mērķiem bija stiprināt investīciju un uzņēmējdarbības vides tiesiskumu, tad nozares pārstāvju vērtējums nevar tikt atstāts bez ievērības un būtu nodrošināma ELT turpmāka attīstība, stiprinot tiesas kapacitāti un attīstot tās kompetenci. Atzīmējams, ka ELT kompetences attīstība ir skatāma kontekstā ar vispārējās jurisdikcijas tiesu darba attīstību, jo, paplašinot ELT kompetenci, faktiski tiek pārņemtas noteiktas kompetences no vispārējās jurisdikcijas tiesām, tādējādi nodrošinot līdzsvarotu sistēmas attīstību un slodžu balansēšanu.

ELT izveidē tika izvēlēta pakāpeniska pieeja attiecībā uz tiesas kompetences un tiesai piekritīgo lietu noteikšanu, lai izvairītos no tiesas pārslodzes riska, kas var izraisīt lielus lietu sastrēgumus. Lai nodrošinātu ar ELT izveidi izvirzīto mērķu sasniegšanu, bija būtiski tiesas noslodzi sabalansēt ar tiesnešu skaitu. Tajā pašā laikā jau ELT izveides procesā tika uzsvērts, ka ELT izveides rezultāts ir ilgtspējīga sistēma ar attīstības potenciālu, jo noteiktu lietu kategoriju efektīvāku izskatīšanas procesu iespējams nodrošināt, koncentrējot lietas, zināšanas un resursus vienuviet. Tika

³⁸ OECD Economic Survey Latvia 2024. Pieejams: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dfeae75b-en.pdf?expires=1728374470&id=id&accname=guest&checksum=854F1E4989D1F5DFC8F8F6BC84EB9E>

³⁹ Pieejama: https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2024/09/FICIL-POSITION-PAPER-ON-INVESTMENT-PROTECTION_LV.pdf

⁴⁰ Pieejama: https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2022/09/FICIL_PP_Court-Efficiency-Fair-Competition-and-Investment-Protection_LV_2022.pdf

⁴¹ Pieejama: https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2023/11/FICIL_PP_-Tiesiskums_LV_2023.pdf

uzsvērts, ka specializētas tiesas izveidei, salīdzinot ar esošo sistēmu, ir lielāks attīstības potenciāls un jaunas speciālas tiesas izveide rada visus nepieciešamos priekšnosacījumus specializācijas tālākai attīstībai arī turpmāk.

Lai nodrošinātu tiesas attīstību un izmantotu ELT tiesnešu potenciālu komercietesību jomā, ELT specializācija būtu paplašināma, atslogojot vispārējas jurisdikcijas tiesas no specifisku komercietesību un finanšu jautājumu risināšanas. Vienlaikus atzīmējams, ka iepriekš minētās noslodzes dēļ, ko rada liels skaits procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, ELT kompetences paplašināšana nav iespējama esošo tiesas resursu ietvaros. **Tiesas kompetenci ir iespējams paplašināt, ja tiek palielināts ELT tiesnešu amata vietu skaits.** Tiesas kapacitāti esošo finanšu resursu ietvaros ir iespējams attīstīt, nododot papildus kompetencēm nepieciešamo tiesnešu amata vietu skaitu no esošo tiesneša amata vakancu rezerves.

Vienlaikus atzīmējams, ka ELT lietošanā nodotās telpas veidotas 10 tiesnešiem, 11 tiesnešu palīgiem, septiņiem tiesas sēžu sekretāriem, diviem kancelejas darbiniekiem un diviem zinātniskajiem konsultantiem. Vienlaikus norādāms, ka esošais kabinetu aizpildījums ir ļoti blīvs un to platība pēc būtības neļauj ierīkot papildu darba vietas. **Līdz ar to ELT kompetences paplašināšana nav skatāma atrauti no jautājuma par tiesas darbam atbilstošas infrastruktūras izveidi.** Tiesu administrācija ir apzinājusi vairākus risinājumu variantus, lai nodrošinātu nepieciešamo infrastruktūru ELT darbības attīstībai.

Par kompetences attīstības virzieniem

Vērtējot jautājumu par ELT kompetences paplašināšanu, jāņem vērā arī šobrīd ELT kompetencē esošo lietu kategoriju radītā noslodze turpmākajos gados. Šobrīd sabiedrībā netiek novēroti tādi procesi uzņēmējdarbības vai investīciju piesaistes jomā, no kā būtu izdarāms secinājums, ka tuvākajos gadījumos būtu novērojams straujš ELT kompetencē nodoto civillietu kategoriju pieaugums. Vienlaikus ELT šobrīd saņem ievērojamu skaitu procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, kas līdztekus civillietām un citām krimināllietām 2023. gadā veidoja 42%, bet 2024. gadā - 53% no visu saņemto lietu kopskaita. Tādējādi krimināllietu skaits ievērojami pārsniedz sākotnējo prognozēto izskatāmo lietu apjomu ELT.

Vērtējot civillietu un krimināllietu īpatsvaru, secināms, ka primāri ELT kompetence primāri būtu paplašināma tieši civillietās.

ELT kompetencē šobrīd ietilpst prasības, kas izriet no kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) savstarpējām tiesiskajām attiecībām, piemēram, par kapitāldaļu piederību. Praksē nereti ELT tiek iesniegtas arī prasības, kas izriet no kapitāla daļu atsavināšanas. Piemēram, ELT norāda, ka tiesā kopumā iesniegtas apmēram 10 prasības, kas izriet no kapitāla daļu atsavināšanas. Līdz ar to, secināms, ka praksē pastāv šo prasību savstarpējās nošķiršanas problēmas. Pirmajā gadījumā starp prasītāju un atbildētāju pastāv dalībnieku (akcionāru) savstarpējās tiesiskās attiecības un konkrētā prasība tiešā veidā izriet no šīm attiecībām, savukārt, otrā gadījumā minētie nosacījumi ir pakārtoti, piemēram, kapitālsabiedrības dalībnieka (akcionāra) tiesiskai interesei iejaukties klaji neizdevīgā darījumā, kas samazina sabiedrības kapitāla lielumu un tātad arī kapitālsabiedrības dalībnieka (akcionāra) akcijas (īpašuma) vērtību.

Praksē būtiskākie kapitālsabiedrības dalībnieku savstarpējās sadarbības jautājumi tiek risināti tieši ar dalībnieku līguma palīdzību un dalībnieku līgumā regulētie jautājumi tieši vai netieši būs saistīti ar attiecīgās kapitālsabiedrības darbību un attīstības virzieniem. Secīgi kapitālsabiedrības attīstības virzienu ietekmē arī pastāvošs tiesisks darījums starp kapitāla daļu ieguvēju un kapitāla daļu atsavinātāju. Tādējādi robeža starp iepriekšminētajiem strīdiem nereti var būt ļoti šaura, turklāt arī no atsavināšanas līguma izrietošo strīdu izskatīšanai ir jābūt efektīvai un ātrai, jo kapitāldaļu

atsavināšanas darījumi ir augsta riska darījumi. Līdz ar to lai pēc iespējas nodrošinātu tiesu prakses vienvērtību prasībās, kas tieši vai netiek ir saistītas ar kapitāla daļu piederību un novērstu tiesu kompetenču sadrumstalotību šāda kategoriju lietās, regulējums būtu precizējams, nosakot, ka ELT izskata arī prasības, kas izriet no kapitāla daļu atsavināšanas.

Tāpat ELT būtu nododamas arī tādas lietas, kas ir savstarpēji saistītas ar to lietu kategorijām, kurās ELT ir kompetence, piemēram, lietas par valdes vai padomes locekļu, dibinātāju, dalībnieku, prokūristu vai revidentu atbildību (Komerclikuma 166., 169. un 172. pants).

Attiecībā uz ELT kompetences ilgtermiņa attīstību norādāms, ka jau konceptuālā ziņojuma "Par ekonomisko lietu tiesas izveidi" izstrādes laikā tika paredzēts ELT kompetencē nodot lietas gan rūpnieciskā īpašuma tiesību pārkāpumu jomā, kuru piekritība bija noteikta Rīgas pilsētas tiesai, gan autortiesību, blakustiesību un datu bāzu veidotāju tiesību pārkāpumu lietas, kur konkrēta tiesas specializācija nebija noteikta.

Lietu par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību izskatīšana nenoliedzami prasa specifiskas zināšanas (piemēram, vai konkrētais darbs ir atzīstams par autortiesību objektu, katrā gadījumā izvērtējams atsevišķi), tādēļ nozīmīga loma ir tiesību piemērotāja profesionālajai kvalifikācijai un specializācijai. Ja tiesnesis labi pārzina attiecīgās tiesību jomas specifiku un regulējumu, ir informēts par aktuālo praksi, tostarp pārnacionālo tiesu atziņām u. c., tad tiek nodrošināta augsta tiesas nolēmuma kvalitāte, tiesu prakses stabilitāte un paredzamība. Minētais ilgtermiņā ļauj arī saīsināt procesu ilgumu un novērš tiesu noslodzi, arī acīmredzami nepamatotu prasījumu izskatīšanu. Līdz ar to, pēctecību kompetences nodošanas gadījumā varētu garantēt tādā gadījumā, ja ELT pievienojas arī tiesneši, kas šobrīd specializējušies šo lietu izskatīšanā. Likums "Par tiesu varu" paredz iespēju pārcelt tiesnesi darbā citā tiesā tikai pēc viņa paša iniciatīvas vai ar viņa piekrišanu. Tiesneša pārcelšana bez viņa piekrišanas ir iespējama tikai šaurā izņēmuma gadījumā, apvienojot tiesas (rajona (pilsētas) tiesas reorganizācijas gadījumā). Pamatojoties uz minēto, secināms, ka šis risinājums ir atkarīgs no attiecīgo tiesnešu brīvas izvēles.

Vienlaikus atzīmējams, ka tiesu politika vai tiesas kompetences attīstība nevar būt atkarīga no individuālu tiesnešu izvēles. Minētais ir vērtējams kā viens no apstākļiem, tomēr nevarētu tikt uzskatīts par tādu, kas izslēdz kompetences nodošanu ELT. Līdz ar to, izšķiroties par rūpnieciskā īpašuma tiesību lietu nodošanu ELT kompetencē, nodrošināma uzkrātās pieredzes un zinātnas pārmantošana, priekšroku dodot risinājumam, kas paredzētu iespēju pāriet darbā ELT attiecīgās specializācijas tiesnešiem, tomēr neizslēdzot arī iespēju šo mērķi sasniegt citā veidā, piemēram, mācību un pieredzes apmaiņas grupas, u.c.

Diskutējams par iespēju ELT kompetenci papildināt ar prasībām, kas izriet no dažāda veida finanšu instrumentiem, jo šāda veida strīdu izskatīšana ir nesaraujami saistīta ar papildu zināšanām ekonomikas un finanšu jomā. Piemēram, situācijā, kad tiek slēgti maldinoši darījumi un mākslīgi izmainīta akciju cena.

Attiecībā uz ELT kompetences paplašināšanu krimināltiesību jomā, norādāms, ka, ņemot vērā ELT izveides mērķi, atkarībā no procesu par noziedzīgi iegūtu mantu daudzuma, izvērtējama iespēja primāri ELT nodot izskatīšanā lietas, kur varētu būt nepieciešamas specifiskas zināšanas komercietībās un uzņēmumu darbības principos.

ELT nododamās lietu kategorijas atzīstamas par tādām, kur noziedzīga nodarījuma rezultātā radītais kaitējums valsts un legālā biznesa interesēm būtiski pārsniedz kaitējumu, kas tiek radīts noziegumu pret īpašumu (zādzības, laupīšanas, izspiešanas, mantas iznīcināšanas vai bojāšanas) izdarīšanas rezultātā. Tieši šādi noziedzīgie nodarījumi veido tā saucamo "ēnu ekonomiku", kas rada šķēršļus valsts ekonomikas izaugsmei.

Veidojot ELT, tika plānots, ka Rīgas apgabaltiesā tiks veidota specializēta tiesnešu kolēģija. Šim nolūkam Rīgas apgabaltiesai tikai piešķirtas arī papildu tiesnešu amata vietas. Tomēr Rīgas apgabaltiesā kolēģija nav izveidota un par ELT nolēmumiem iesniegtās sūdzības tiek sadalītas vispārējā kārtībā starp attiecīgās kolēģijas tiesnešiem.

Uz minēto kā nepieciešamo attīstības virzienu savās rekomendācijās valdībai norādījusi Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL), aicinot izveidot Ekonomisko lietu tiesas apelācijas instances tiesu⁴².

ELT izveidošanā kā vienu no būtiskiem nosacījumiem izvirzot paredzamas, pārdomātas, piesardzīgas un pakāpeniskas pieejas nodrošināšanu attiecībā uz tiesas kompetences un tiesai piekritīgo lietu noteikšanu, lai izvairītos no tiesas pārslodzes riska, kas var izraisīt lielus lietu sastrēgumus, ir sevi attaisnojusi. Vienlaikus arī šobrīd, lai saglabātu tiesas darba efektivitāti tikpat augstā līmenī, ir svarīgi saglabāt pārdomātu un līdzsvarotu pieeju tiesas kompetences paplašināšanas jautājumos.

Vērtējot civillietu un krimināllietu attiecību, ievērojot iepriekš minēto, secināms, ka **īstermiņā īstenojams risinājums** ir iespēja ELT kompetenci papildināt, tajā ietverot lietas par kapitāla daļas piederību un lietas par valdes vai padomes locekļu, dibinātāju, dalībnieku, prokūristu vai revidentu atbildību. Tādā veidā tiktu palielināts civillietu īpatsvars, bet netiktu radīts būtisks tiesas noslodzes pieaugums, ņemot vērā, ka ELT tās pirmo darbības gadu faktiski strādāja nepilnā kapacitātē.

Vidējā termiņā (3-5 gadu laikā) īstenojams risinājums būtu ELT kompetences paplašināšana, ja vienlaikus tiek palielināts tiesnešu skaits, indikatīvi - par ne mazāk kā piecām tiesneša amata vietām⁴³, un nodrošināta atbilstoša infrastruktūra (darba telpas un tiesas zāles).

ELT kompetencē varētu tikt nodotas šādas **civillietas**:

Lietu kategorija	Piezīmes, kas ņemamas vērā definējot kompetenci
prasības par kapitālsabiedrības daļu vai akciju piederību, kas izriet no atsavināšanas līgumiem;	<p>Uzmanība veltāma akciju piederībai. Darījumu vērtēšana kapitāldaļu un piederības kontekstā.</p> <p>Ja par daļu piederību (stāvoklis, kad kāds ir/tiek iekļauts kapitālsabiedrības dalībniekos, akcionāros), tad prasības priekšmets varētu būt tikai par īpašuma tiesību atzīšanu uz daļām (ar atsevišķiem saistītajiem prasījumiem par samaksu, zaudējumiem, pienākuma uzlikšanu, u.tml.), jo spriedums prasības kārtībā nevar būt par juridisku faktu (kuram pieder daļas).</p> <p>Ar atsavināšanas līgumiem saprot arī dāvinājumu. Aptver arī prasījums par pamatkapitāla palielināšanu. Tāpat, ja prasījums aptver ģimenes tiesības, kopīpašuma sadali vai mantošanas tiesības – tas nav ELT kompetencē. Svarīgs saistītais prasījums, piemēram, ja vienlaikus netiek prasīts atzīt īpašumtiesības uz daļām, tad tikai, ja prasa samaksu,</p>

⁴² FICIL nostāja Nr. 6 (2024) Par investīciju aizsardzību. Pieejama: https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2024/09/FICIL-POSITION-PAPER-ON-INVESTMENT-PROTECTION_LV.pdf

⁴³ Konkrēts nepieciešamo amata vietu skaits nosakāms, veidojot kompetences paplašinājumu, atbilstoši identificēto ELT specializācijai potenciāli atbilstošo kompetenču katalogam.

	<p>vai kādu procentu piedziņu vai līgumsodu – tad lieta nav piekritīga ELT.</p>
<p>prasības par kapitālsabiedrības valdes un padomes locekļu, prokūristu, dibinātāju, revidentu un dalībnieku nodarītajiem zaudējumiem kapitālsabiedrībai.</p>	<p>Pamatā tā ir pati kapitālsabiedrība, kas vēršas pret dalībniekiem. (Komerclikuma 210.p.). Tiek aptverti esošie un bijušie valdes locekļi. Neietver <i>De facto</i> valdes locekļus (praksē nereti dalībnieki pieņem lēmumus, kas viņiem nebūtu jāpieņem, rīkojas faktiski valdes vietā – vēl pārrunājams darba grupā). Ir vispārīgi valdes atbildība, jāmēģina risināt caur tiesu praksi.</p> <p>Prasību pret valdi var celt arī kreditori (Komerclikuma 170.pants) un tādēļ nav pamata izslēgt trešo personu prasības.</p> <p>Atsevišķi izvērtējams, vai ELT nododami prasījumi maksātnespējas procesa ietvaros. Svarīgs šo lietu apjoms un par ko šajās lietās tiek celtas prasības. No 162⁴⁴ spriedumiem 59 ir norāde uz Maksātnespējas likuma 72.¹ (un 96.pantu) un 8 tikai uz 96.pantu. Kopumā no tā izdarāms secinājums, ka no 162 lietām, 67 lietas (41%) ir par atbildību pret maksātnespējīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem. Pamatā spriedumos atsauce uz Komerclikuma 169.pantu, zaudējumu nodarīšana, nav pienākumi pildīti kā krietnam un rūpīgam saimniekam.</p>
<p>Prasības par piespiedu likvidāciju</p>	<p>Ar tiesas spriedumu kapitālsabiedrības darbību var izbeigt Komerclikumā noteiktajos gadījumos, piemēram, kad apmaksātais pamatkapitāls ir mazāks nekā likumā noteiktais. Ar attiecīgo prasību tiesā var griezties, piemēram, uzņēmuma valde, padome, valdes loceklis, jebkurš akcionārs vai Uzņēmumu reģistrs.</p>
<p>Prasības par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu</p>	<p>Apdrošināšanas lietas ir tiešā saistībā ar valdes un padomes locekļu atbildības apdrošināšanu. Apdrošināšanu arvien vairāk izmanto darījumu risku apdrošināšanai un, protams, īpašumu un dažādu ar komercdarbību saistītu risku apdrošināšana. Šādas lietas mēdz būt sarežģītas un saistītas ar pamatdarījumiem.</p>
<p>Prasības par informācijas izsniegšanu dalībniekiem un akcionāriem.</p>	<p>Valde atsaka sniegt informāciju – tas ir komerciesību jautājums, kas būtu piekritīgs ELT, bet pēc pašreizējā regulējuma, ja nav biju dalībnieku sapulce un nav dalībnieku sapulces lēmuma, nav arī dalībnieku strīda, rezultātā lieta nav piekritīga ELT un tas ir nepilnīgi. Šobrīd praksē</p>

⁴⁴ Par periodu 25.10.2021.-24.10.2022.

	iedibinātais kritērijs - ir vai nav apstrīdēts dalībnieku sapulces lēmums.
intelektuālā īpašuma lietas, fizisko un juridisko personu lietas par rūpnieciskā īpašuma tiesību pārkāpumiem un aizsardzību	Aptver arī lietas, kas saistītas ar prasības celšanu par Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomes lēmumu pārsūdzēšanu (preču zīmju, dizainparaugu un patentu jomā)
prasības, kas izriet no dažāda veida finanšu instrumentiem	
<p>Pieteikumi, kas saistīti ar šķīrējtiesa procesu:</p> <p>Par šķīrējtiesas spriedumu apstrīdēšanu</p> <p>Par šķīrējtiesu lēmumu piespiedu izpildi</p> <p>Pieteikumu skaits par šķīrējtiesneša iecelšanu, noraidīšanu vai atcelšanu un par strīda pakļautību šķīrējtiesā</p> <p>Pieteikumi par pierādījumu iegūšanu šķīrējtiesas procesā</p> <p>Pieteikumi par prasības nodrošināšanu vai pagaidu aizsardzību šķīrējtiesas procesā</p>	

ELT kompetencē varētu tikt nodotas šādas **krimināllietas**:

Lietas	Meklēšanas kritērijs
lietas par krāpšanu, ja tā veikta lielā apmērā, organizētā grupā vai grupā pēc iepriekšējas vienošanās;	Krimināllikuma 177.panta trešā daļa, 177. ¹ panta trešā daļā un 178.panta trešā daļa
lietas par iekšējās informācijas nelikumīgu izmantošanu un manipulāciju finanšu tirgos	Krimināllikuma 193. ² pants
lietas par neatļautu finanšu instrumentu izlaišanu	Krimināllikuma 194.pants
lietas par neizpaužamu ziņu, kas nav valsts noslēpums, izpaušanu, komercnoslēpumu saturošu ziņu neatļautu	Krimināllikuma 200.pants

iegūšanu un izpaušanu un finanšu tirgus iekšējās informācijas nelikumīgu izpaušanu	
lietas par ieķīlātas lietas prettiesisku atsavināšanu, bojāšanu un iznīcināšanu	Krimināllikuma 216. pants
lietas par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas	Krimināllikuma 218. pants (papildus jāņem vērā, ka lietas ir sevišķi apjomīgas)
lietas par ziņu nesniegšanu un nepatiesu ziņu sniegšanu par līdzekļu piederību un patieso labuma guvēju	Krimināllikuma 195. ¹ pants